

Staromódní, prostý pokojík. Stůl, skříň, křeslo jako trůn, židle, kamínka, na stěně dva portréty. Na menším stolku starý gramofon s deskou, budík, popelník. Dveře jsou čerstivě natřeny. Venku cvrlikají vrabci. Na scéně Svatava a paní Outěchová, její matka. Obě ženy jsou v pilné práci; drhnou prkennou podlahu pokoje a zpívají si píseň „Ha ty svatýj Vavřínečku“. Uprostřed písni Svatava náhle padne matce kolem krku a počne ji líbat.

SVATAVA

Mamičko, já jsem tak šťastna!

OUTĚCHOVÁ *(plačtivě)*

A já, děvenko, a já! Pořádně přitlač! Však je to stará podlaha.

SVATAVA *(znovu drhne)*

Nehty si udrhnu, jen aby se tu Vášovi dobře dýchalo! Abychom tu byli šťastni! Uděláme z toho nový svět! I tu podlahu vyměníme!

(Zpívají)

OUTĚCHOVÁ *(po chvíli)*

Pšššššš!

(Poslouchají)

Někdo jde!

(Je slyšet jakési nadšené výkřiky za scénou. Stará běží k oknu)

Burke!

SVATAVA

Psal, že přijede až zítra! On, mamičko, lhal!

OUTĚCHOVÁ

Dopřic! Honem pryč, děvenko! Rychle natáhneme koberec! Je to on!

SVATAVA

Ten bude koukat, chudák!

OUTĚCHOVÁ

To víš, děvenko, co můžeme dělat! Tak už to na světě chodí.

SVATAVA

Však si jinde taky zvykne. Že si zvykne, mamá?

OUTĚCHOVÁ

Pryč, pryč!

(Chvatně rovnají zařízení pokoje, odnášejí vědra a opouštějí pokoj. Stará chvatně vstřelí dovnitř talíř buchet. Chvilí ticho. Cvrlikají vrabci a tiká budík. Posléze vcházejí Burke a jeho přítel. Burke stojí ve dveřích s roztaženýma rukama)

BURKE

La royamme me revera! Tak tady, kolego, je ta moje slavná, milovaná rezidence!

TICHÝ *(staví kufr a zavírá dveře)*

Rezidence krásy! Ovšem!

BURKE *(chodí nadšen po pokoji)*

Svět o ní ještě neví, ale jednou sem pověsí historie slavný zvon! Bytná s dcerou se vskutku starají znamenitě. *(Prsty přejíždí letmo po nábytku)* Přesto tři měsíce jsou tři měsíce! Lázně mi sice znamenitě prospěly *(sahá si zkoumavě na srdce)*, znamenitě, ale marná sláva, jakmile tu člověk soustavně nežije, všechno to jaksi strne! Bude dobře otevřít okno!

Člověk je pln ideálů a dobré vůle, dokud se všechno daří. Ale projeví se jako sobec, pokrytec a intrikán, když jsou jeho zájmy ohroženy. Ublížen ve svých citech, začne ubližovat druhým.

Člověk chce být ušlechtilý a dobrý, ale životní okolnosti prostě takové zpravidla nejsou a ohrožují jeho Já, jeho jistotu. A tehdy se projeví jeho povaha, jaká skutečně je a v takových okamžicích být musí: brání se všemi prostředky jako pes, kterému berou kost.

Nepodlehnout tomu dokáže jen málokdo: stojí to příliš mnoho sil a sebeovládání. Deklarovaná morálka člověka se ukáže jen tehdy jako pravdivá, když obstojí ve zkouškách konkrétních životních situací — jestliže ne, byl to jen sebeklam.

Z článku Vladimíry Smočkové v programu k inscenaci Podivného odpoledne dra Zvonka Burkeho v Curychu 1986

TICHÝ

Ano, ovšem!

BURKE (*vykřikne*)

Nádherná vyhlídka! Prs věčné matky! K tomu všemu jsem úžasně přilnul! Někdy se mi zdá, že je to živé, haha! Je dobré si vytvořit oduševnělé prostředí. (*Ukazuje na zarámované portréty*) Toto je Dumas starší, toto Čelakovský. Fonograf s deskou jsem objevil jednou v popelnici. Zvláštní, co? Pardon, nestůjte, kolego, a posad'te se, necht' vaše kostra není, abych tak vědecky řekl, tak (*narýsuje prstem svíslou čáru*), ale tak! (*Narýsuje prstem čtyřku*) Hehehe!

TICHÝ

Ne, děkuji, však já zase půjdu. (*Usedne do křesla*)

BURKE

Všichni jednou půjdeme na cestu dalekou, předalekou, at' už nemocí nebo zločinem. Toto je mé nejzamilovanější křeslo. Sedávám v něm nejraději v zimě.

(*Tichý ihned vstává*)

Jen zůstaňte sedět, kolego, však máme teprve podzim. Přisunu si je ke kamnům, vezmu si nějakou dobrou četbu — aha, vy jste si vlastně přišel pro tu vzácnou knihu, vid'te? (*Odkládá deštník, plášť, klobouk do skříně*) Děkuji, že jste mi pomohl z nádraží!

TICHÝ

Já nespěchám, mistře!

Jednoaktovka Ladislava Smočka Podivné odpoledne dr. Zvonka Burkeho je nejen výtečný divadelní scénář, ale je to i jazykově jeden z nejpozoruhodnějších výtvorů české dramatické literatury vůbec. Dramatická řeč hry má dvě základní pásma: 1. „normální“, běžné — založené na hovorové a obecné češtině naší doby, 2. výstřední — do něhož spadá jednak kuriózní mluva dr. Zvonka Burkeho (příležitostně — ve chvílích entuziastického

vzplanutí — do ní upadá i Burkův tichý „Eckermann“ Tichý), jednak nářečí chodského ženicha Václava Václava.

Způsob, jímž se Burke vyjadřuje, zní takřka neuvěřitelně. A přece je originalita jeho projevu beze zbytku odvozená.

Podivínský stařík, který se zabývá lidumilstvím-amatérstvím, má ve svém pokoji portréty Alexandra Dumase-otce a Františka Ladislava Čelakovského. Francouzský romanopisec a český

BURKE

No právě! Musíte si ji co nejzevrubněji projít, zvláště oddíl rostlin horských. Je úžasně zábavná! Spolu s ostatními knihami jsem ji nedávno přestěhoval k půdě. Bojíte se u půdy?

TICHÝ

Tož tak. Ani ne. Dovolíte, abych si zapálil doutník?

BURKE

Jen si poslužte. Já sice kouření nesnáším, ale kouř z cigarety, který tvoří vlastně drobné částičky popela, docela dobře. Popelník pro hosty máte tam, doufám, že jej nerozbijete. Je libo buchty?

TICHÝ

Děkuji.

BURKE

Ach neděkujte tak moc za tak málo, co kdyby byly otrávené, haha! A potom: nabídnout buchty ještě není žádná velká obět'. Velká obět' — spěcháte?

TICHÝ

Ano, ovšem. Nikoliv! Nikterak nespěchám!

BURKE

Tak vidíte! To prostředí si prostě člověka osedlá! Začínám být nadšen! Však co generací as v tomto několik set let starém pokoji spřádalo své sny!

(*Tichý vytahuje zápisník a tužku*)

buditel. Romantismus a obrození. Devatenácté století. Jenže dr. Zvonek Burke žije ve století dvacátém, kdy obrození a romantismus jsou buď historickým jevem, nebo anachronismem. Burke volí druhou možnost — anachronismus jako životní stanovisko. Jeho ideová zřídla jsou časově odlehlá; není divu, že z nich plyne míza značně vyčpělá. Burke si libuje v citátech českých („Ty zlá, ploskonosá sani!“; „Jsem silnější, než předpokládá-

te, vikomte!“; „Ještě okny dopadaly paprsky slunce do komnaty, když jedovatý sen přicválal do hradu na černém koni!“) i francouzských („Les misérables!... Bien. A la guerre comme la guerre! Olá! Olá! Touché!“), lhostejno, zda doslovných, nebo fingovaných, jejichž provenience je příznačná: romantická literatura, většinou druhého řádu, novoromantický Cyrano de Bergerac a konečně různí degenerující dědicové romantického ducha,

Batolily se tu děti, snad se sem i plížili milenci, kdož ví! Čistý, neposkvrněný, posvěcený časem, stojí tu nehnutě tento dům na povrchu země! Ale dosti poezie. Už tu žiju dobrých dvacet let, kolego! (*Vytahuje hodinky*) Celých 63 1 miliónů 152 tisíc vteřin! To je úspěch, co?

TICHÝ

No ba! Co my staří mládenci můžeme ještě chtít!

BURKE

Ještě mnohé. Vy například, vy se ještě oženíte!

TICHÝ

Já??

BURKE

Vidím vám to na očích. Horší je, chodí-li po světě smutná dívka, a většinou to bývá hodná, nadaná dívka, já vám řeknu, to je hořká podívaná. Nemusíme chodit daleko!

(*Zaklepání*)

Volno.

(*Vstoupí Svatava s prachovkou*)

A Stáza! Pardon, Svatava! Dobrý den, Svatavo! Vítejte!

SVATAVA

Dobrý den.

(*Tichý vstává*)

SVATAVA

Nezlobte se, ale zapomněla jsem tu utřít prach.

jak je známe z kolportážní literatury dobrodružné i salónní odnože. Ale Burke nejen cituje, on i uvažuje v citátech a spojuje nejvšednější podněty se vznešenými, leč konvenčními knižními asociacemi. Má-li jít na půdu — tak na půdu „temnou“ a s „poutnickou holí“; jde-li o provdání škaredé staré panny, hovoří patecticky o „semknutých zástupech, jak pochodují pod tlakem mravní síly k oltářů obětinnému“. V jeho obrazivosti se to hemží vrahy,

dýkami, jedy, koňmi, sny a zrádci. Svou řeč prokládá množstvím emfatických zvolání a citoslovců. Staropanenskou Svatavu oslovuje šrámkovsky — „Stázo!“.

„Obrozenectví“ pokleslo v Burkově myšlení do vágního pseudohumanismu (který se bezelstně dovolává tu Alberta Schweitzera, tu sv. Václava, tu Goetha), moralizátorství, pedagogismu, osvětářství (Smoček dobře ví, že jsou to formy sice přežitě, ale nikoli mrtvé: zbytky devatenáctého sto-

BURKE

Výborně! Však na vás již čekáme! To je můj přítel, kolega Tichý, nadaný filatelista, slečna Stáza Outěchová, dcera vzácné paní bytné. Jsme tu všichni jedna rodina. Hopla!

SVATAVA A TICHÝ

Těší mne!

BURKE

Jak vidím, slečna Svatava za ty tři měsíce, co jsem tu nebyl, skvěle omládlá!

SVATAVA

Ale pane Burke!

BURKE

Totíž, ještě víc a víc omládlá! Zkrátka, je čím dál tím mladší a mladší! Však její maminka, paní Outěchová, vdova po strojvůdci, je vzácná a obětavá žena. Zlaté ruce! Nuž, a já se vypravím teď s poutnickou holí nahoru k temné půdě, děti, a snesu dolů knihu, kolego, nejlepšího a nejvýraznějšího přítele člověka!

TICHÝ

A já vás, mistře, doprovodím! Aspoň se to tady slečně uvolní.

BURKE

Ani zdání! Z půdy věru nemám strach! Aniž myslím, že tam bude číhat ozbrojený vrah! (*Chvilí ticho*) Jsme přece savci! Tak, tak! Vrátím se za dvacet osm vteřin, tak žádné hlouposti, vy starý kanče, hopla! (*Odejde*)

letí v nás dosud živoří!). Jejich zuleschtovatelský program je proklamován výzvami, hesly a poučkami (à la „My lidé musíme svět neustále krásnit, Jiří!“ nebo „Dobrotu a poezii člověku, nikoli karfiól!“) a provázen podivínským kantorským pedantismem (vysvětlovací mánií připomene leckdy Lacinovu parodii povídky pro mládež: „Já sice kouření nesnáším, ale kouř z cigarety, který tvoří vlastně drobné částečky popela, docela dobře“; „...vrab-

ci, drobní to nezbedové našich parků“).

V archaistickém způsobu vyjadřování našel Smoček přesný ekvivalent k Burkovu mechanickému myšlení a citění.

Chodština Václava Václava působí ve Smočkově přenosu komicky sice sama o sobě (zvláště zdůrazňováním nejcharakterističtějších znaků, hlavně hromaděním oněch neuvěřitelných „ha“: „ha dudy jí koupím. Ha televizor! Ha auto!“), ale zvláštní bar-

(Svatava utírá prach)

(Tichý si láme prsty a usilovně se chystá promluvit. Tikání budíku)

TICHÝ (po delší pauze)

Krásný, klidný pokojík.

SVATAVA

Prosím?

TICHÝ

E... Krásný, klidný pokojík! Je u vás velice spokojen. (Mohutně vzdychne)

SVATAVA

(Vzdychne, sejme ze skříně rejžák, který tam položila ve spěchu)

TICHÝ (polkne)

Myslím — pan Burke je velice spokojen.

SVATAVA

My víme.

TICHÝ

Já sám bych byl šťasten, kdybych mohl jen vegetovat v takovém — v takovém — zkrátka od hodiny!

SVATAVA

Prosím?

TICHÝ (popleten)

Nic se nestalo. Já jen říkám: Krásný, klidný pokojík!

vu získává teprve v souvislosti s Burkovým životním stanoviskem: vždyť Chodové coby hrdinní strážci českých hranic s legendární postavou Koziny Sladkého a s jeho vyzváním zlého Lomikara na boží soud jsou jakoby parádní exponát Burkova obrozeneckého rekvizitáře. Burke myslí a cítí v pojmech devatenáctého století, ale žije ve století dvacátém. Nemůže se přirozeně odtrhnout od reálií doby, která ho — byť mizerně — živí (poskytuje mu pokojík u paní Outěchové a 403 koruny

měsíčního důchodu). Střetává se tak — zejména v kritických momentech — dvojí myšlení: vyšší, „ideální“, a nižší, reálné, z jejichž kontrastu čerpá Smoček nepřekonatelnou slovní komiku. („Kdo mi uvěří, že jsem ji záměrně neotrávil prudce jedovatou žiravinou? Kam s tebou, prokletá nevěsto? Do kufru? Do skříně? Do vodovodu? Ne, hybaj zpátky na chodbu! Uf. Ještě je čas, ještě je čas. Jsem na všechno tak sám! A já chtěl mít na stará kolena klid. Chtěl jsem snít, chtěl jsem vonět ke kvě-

BURKE (vpadne udýchaný s knihou)

Haf! Vidím, že jste se skvěle sblížili, děti! Haf, haf!

TICHÝ

Tož tak. Ovšem.

BURKE

Kolega Tichý byl odjakživa znamenitý společník, co?

SVATAVA

Ovšem, ovšem.

BURKE

Stázo, vy jste nám zase omládla, vy jedna! Ty žlázy, ty žlázy! A jaké krásné nové zuby si pořídila, ukažte se! (Popadne ji za bradu.)

SVATAVA

Ffff!

BURKE

Co říkáte, kolego?

TICHÝ

Je to vzácný, starožitný unikát.

BURKE

Ale jděte!

TICHÝ

Ta kniha, myslím!

tinkám. Chtěl jsem žít daleko od motorismu svůj stříbrný podzim.“) Současně dochází k ještě jedné konfrontaci. Čím více se cítí domnělý vrah Burke ohrožen, tím hloub se noří do své minulosti. Vybavují se mu vzpomínky na bezúhonné mládí i dětství, jejich radosti („Na Vánoce strojil jesličky. Sbíral motýly a brouky a zkoumal vesmír... Pět duhových kuliček jsem měl!“), i na rodičovská naučení a katechismové pravdy („Proč je život takovej, proč? Proč pořád někde něco číhá? Proč? Proč muší

člověk něšt takovej těžkej kšíž? Maminko, tatínku, vy jste mi to dobže žíkali!“). Podivuhodně podtrhuje Smoček tyto reminiscence situačním gagem: Burkovi zakousnutému se do Václavovy zadnice vypadnou zuby a stařík začne zcela dětinsky šišlat. Burke se vrátil zpět až tam, kde se jeho osobnost definitivně zformovala. Kruh se uzavřel.

Ze stati

Zdeňka Hořínka

Řeč dramatu

Host do domu 1 / 1968

BURKE

Však převyšuje svým způsobem samotného Jandu, jenže je daleko stručnější. Není v ní takřka nic, ale je úžasně cenná. Autora jsem celkem slušně znal. Škoda, že zapadl. *(Vzdychne)*

SVATAVA

Tak na shledanou, pánové!

BURKE

Večer, Stázo, večer! Vsadím se, že opět o něco mladší! Vpravdě už nemožně mladá, infantilní! Mládeži nepřístupno! Mládeži — ach ty žlázy, já — já se snad z vás pominu! Doma! Jsem zase doma!

SVATAVA

Pane Burke, vy jste pil, vy si ze mne střílíte!

BURKE

Jjá?? Paci, paci, pacičky, táta šije botičky! *(Roztomile zadupe za Svatavou nohama)*
(Svatava odejde)

TICHÝ

Milá žena.

BURKE *(zvázněl)*

Taková kráva, pasoucí se vpodvečer na louce, zatímco západ dohasíná v dálce, by nebyla špatná umělecká krajinka mezi oběma portréty, co říkáte?

TICHÝ

Ano, ovšem!

BURKE

My lidé musíme svět neustále kráslit, Jiří. A nesmíme se přitom ohlížet na nic. — Spěcháte?

TICHÝ

Mám dnes spoustu volného času, mistře. Čestné slovo. *(Podává Burkemu ruku)* Vy jste, mistře, s dovolením, pronikavě inteligentní, zralý na zápisky!

BURKE *(potěšen se brání)*

Ale jděte, Karličku! Proto jsem vás sem nezval!

TICHÝ

Váš elán, vaše nezřízené životní nadšení budí úctu!

BURKE

Vy byste chtěl budít úctu? Haha! *(Strčí do Tichého, že sletí ze židle)* To ponechme směšným staríčkům! Jsem prostě zase doma!

TICHÝ

Ale opravdu! Jste moudrý, laskavý, teplý, vřelý, dobrem veskrze prolezlý —

BURKE

Hlavně prostý, neberte mi to, vy mladý, prazvláštní zloději!
(Mačká Tichému loket)

TICHÝ

Au au au.

BURKE

Jděte, vy intelektuální dětino! Jsem jenom pouhý vědec, amatér!
(Tichý vytahuje zápisník a píše si poznámky)

Něco jako býval Goethe! Neboť hledte *(zvážní a zkrásní)*: všichni bychom měli hledat dobro v sobě, abychom je poznali a druhé přesvědčili. Ve skrytu nás by neustále měla kypět a klokotat touha! Touha po rozdáni. Tu cítím, té bezmezně věřím, ta je mi motorem, bez kterého bych snad nemohl žít. Rozumíte, žít, žít, nejen vegetovat!

TICHÝ *(nečekaně nahlas)*

Ano. VEGETOVAT!

BURKE

Neboť pamatujte si, že lidé vegetují. Dobrotu a poezii člověku, nikoli karfiol!

TICHÝ *(šeptne)*

Ano, ovšem.

(Je slyšet píseň: „Ha ty svatýj Vavřinečku“)

BURKE *(zahleděn)*

Neboť krajinou luna věčně rozlévá stříbristý jas! Můj pokoj je věčný, vesmír je věčný! I já jsem svým způsobem věčný!

TICHÝ

Ano, ovšem, mistře. A je milá, že?

BURKE

Milá, nadaná, po stránce tvarové také pozoruhodně zajímavá. Krásná, až monumentálně gotická —

TICHÝ

Ovšem.

BURKE

— okatá, dobrosrdečná ovce.

TICHÝ

Tak, tak, ovšem.

BURKE

Jedinečná, temperamentní, barokní —

TICHÝ

Ovšem, mistře, ovšem — Je to děvka, je to žihadlo!

BURKE

Židle. Nemusíte se mnou pravidelně souhlasit, Karličku.

TICHÝ

Ovšem. (*Vraští obočí*) Snad by mohla nosit jiný účes, mistře.

BURKE (*trochu nelibě*)

Nepozoruji na jejím účesu nic urážlivého. Naopak! (*Gesto*) Impo-
nuje mi tak trochu tradice, doba obrozenecká.

TICHÝ (*živě*)

To mně také, mistře, mně také!

BURKE

Tak vidíte. A nekouří, nepije, nekrade, a ačkoliv jí už bylo žábě víc než čtyřicet, dosud není vdána! Zdalipak to není zajímavý přírodní úkaz? Konstatuji, že jsme se prohlodali k jádru věci. (*Sedá, vytahuje kapesník a se zaujetím si tiše počne čistit nos*)

TICHÝ

To mě ovšem nanejvýš překvapuje! — Na to ovšem zdaleka nevypadá! Naopak!! — Chudák. (*Šeptá*) To je hrozný osud.

(*Piseň „Ha ty svatýj Vavřinečku“ poslěze umlkne*) Copak se nenajde někdo, abych tak řekl, kdo je osamocen, kdo —

BURKE

Rozumím vám. Obratněji vyjádřeno, „trčí uschlý strom!“ A pastýř v dále troubí na šalmaj. (*Čistí si nos*)

TICHÝ (*vyletí a buší pěsti do stolu*)

To je ale strašné!!! Probud'me se! Dělejme něco! Je tu člověk, který bije hlavou do zdi! Trpí! Což to takhle půjde věčně dál?

BURKE

Ne, je zapotřebí obětavosti, básnický řečeno, stříbřitého světla z hlubin noci bez hvězd. Dobře, Tichý.

TICHÝ

Jsme slepí a domníváme se, že vidíme!

BURKE

Ano, přáteli. Je třeba vidět semknuté zástupy, jak pochodují pod tlakem mravní síly k oltáři obětnímu. Dobře, Tichý. Tak!

TICHÝ (*sípe a loupe očima*)

Ale nenene, my jsme na to příliš zbabělí a příliš zlí!! (*Kope do stolu i židle*)

BURKE

Tak tak tak tak! Překvapuje mne, jak jste ryzí! (*Ohmatává Tichého*) Když si pomyslím, jak pěkný máte chrup a byt, je nasnadě vzkřiknout: Aj, ta dívka bude s vámi šťastna!

TICHÝ

Mistře, ale —

BURKE

Kolego! Vykupiteli! Tak náhlý obrat bych u vás nečekal ani ve snu! (*Celý bez sebe objímá Tichého*) Tichý! Tichýlku! Ty lupiči srdcí! Chceš boxovat? Já ti, ty klacku, snad z radosti narazím klobouk, já tě zmaluju! Zločinče! Proutníku smyslná!

TICHÝ

Jenomže já už musím jít! (*Zmocnil se svého klobouku*)

BURKE

Vždyť se Stáza vrátí co nevidět! Ty hulváte! Ach ta bude mít radost!

TICHÝ

Tak jí vyříd'te můj srdečný pozdrav! Ať nepřestane doufat, ať hledá a najde, eh, vy mě držíte (*vykrucuje se z ocelového sevření*), já čestné slovo musím jít, himl, kdepak jsou dveře, do prdele, já to asi nestihnou! (*Utíká*)

(*Jak otevře dveře, dovnitř vpadnou naslouchající Outěchová a Svata-va. Stará pani upadne, ale rychle se sbírá*)

OUTĚCHOVÁ

To je ale překvapení! Vítejte! Vítejte nám z lázní. Zdráv?

(*Za dveřmi zpívají „Ha ty svatýj Vavřinečku“*)

BURKE

Radujete se zbytečně. Ejhle člověk! Dostane bolení! A já to s ním myslel tak dobře. Ach kolego, až budeš stár, ochuzený o to nejvzácnější, přeji ti, aby v žití tvém nebylo tolik hořkosti a prázdnoty, jako bývá ve mně. Člověk má oporu, má kolem sebe malý, čarovný svět, a přece všechno je jaksi šedé.

OUTĚCHOVÁ (*vehází s buchtami, plačtivě*)

Mohu dál? Všimla jsem si, že ten pán odchází. Nesu ještě náký buchty —

BURKE

Zlaté ruce!

OUTĚCHOVÁ

Tak si ještě pochutnejte!

BURKE

Co jsem tu nebyl, tolik se toho změnilo.

OUTĚCHOVÁ

Copak o to! Změna přijde vždycky vhod! Dvacet let v takové barabizně! Kdo by to vydržel!

BURKE

Já bych nikdy neměnil. Však to tady také jaksepatří zvelebím, paní bytná!

OUTĚCHOVÁ

Ale to nemusíte —

BURKE

Za deset let nechám slavnostně postříbřit kamna havraním stříbrem! Pak všechno zde zazáří krásou, paní bytná! Za deset let tu budu už dohromady třicet stříbrných let, aj, to bude výročí! No tak!

(Bytná začne nabírat)

Copak je to? Jen neztrácet hlavu! Však i vy se toho možná dožijete! Dlouhý věk — jediná naděje penzionovaného lidstva. Hopla!

(Utírá bytné slzy zástěrou)

OUTĚCHOVÁ *(pláče)*

Když my jsme si na vás tak zvykli.

BURKE

Však už si neodvyknete!

OUTĚCHOVÁ

Když my vás tak neradí budeme ztrácet!

BURKE

Však to je ještě daleko!

OUTĚCHOVÁ

To víte, že jo. Však až teprve v zimě nebo na jaře. *(Pláče)*

BURKE *(pustí zástěru)*

Ale ne! Lékaři mně gratulovali k mému zdraví! S kým jste to, prosím vás, mluvila? *(Pruďce se ohmatává)* Bbbbože veliký, já se cítím tak zdrav! *(Hrouť se)*

OUTĚCHOVÁ

Ježíšmarjá!

BURKE

Jako horal, jako drvoštěp! Kde je spravedlnost, bože, kde? Tyhle ruce svíraly v první třídě násadku! Ne!! Nic jsem neužil! Nic nedokázal, ne! Ty zlá, ploskonosá sani! *(Popadne nůž ze stolu)*

OUTĚCHOVÁ

Zadržte! *(Pláče)*

BURKE *(pouští nůž)*

Chachá! Znam soustrast v očích žijících ke kandidátům na věčnost. Neoklamete mne milosrdnou lží! Nikdy! *(Svíjí se, chroptí)*
Uf, ach, ech, áá. *(V rozrušení knokautuje babu)*

OUTĚCHOVÁ *(se sbírá ze země a štká)*

Božemuj, jde o Svatavu!

BURKE.

Ach bože! To je snad ještě horší! Proboha! Co je s tím ubohým děvčátkem? *(Třepe stařenou)* Vždycky jsem mu tak přál! Ženichy sháněl, inzeráty sledoval!

OUTĚCHOVÁ

Svatava — *(Pláče)*

(Svatava vstrčí hlavu dovnitř a zaleze)

BURKE

Paní bytná, no tak! Hlavu vzhůru! Buďte statečná! Utište se! Říkáte, že Svatava —

OUTĚCHOVÁ

Svatava si udělala známost!

(V dálce zvoní zvony, vítr vlaje záclonou, jásavé hlasy, všichni se vznášejí)

BURKE *(klekne a hledí vzhůru)*

Radosti zasloužená! Chodila po této zemi dobrá. A my všichni věděli, jaké zaslouhuje štěstí. Všichni nabízeli to nejlepší v nás, abychom jí pomohli. Stalo se. Slétla z nás těžká povinnost. Neboť i my se radujeme. Vždyť byla tak ošklivá. Jej, ta byla šeredná.

(Bytná pláče)

Utište se, paní! Už je to pryč. Ámen, pravím vám. Měla nejvyšší čas. *(Zajede si rukou pod košili)* Už se taky uklidňuje. To víte, v mém věku to není maličkost. Jednou se takhle rozčílil v úřadě nebožtík Král. To nic. Však dokážu ještě celému světu, co ve mně dřímá sil. Rozflákám někomu kušnu na hadry. Vejdu do dějin.

(Spočívá v křesle se zavřenýma očima a blaženě se usmívá)

OUTĚCHOVÁ

Vy jste takový dobrák.

BURKE

Jakýpak dobrák? To mi říká každý! Jsem pouhý lidumil-amatér, něco, jako býval svatý Václav nebo doktor Schweitzer. To je vše.

Spatřím ho? Kdo je ten zakletý princ? Přijmu ho ve své rezidenci? Vejde jinoch s kuší a zeleným kloboukem, aby přijal přátelské požehnání? Kdo vejde, kdo?

OUTĚCHOVÁ

Vdovec. Ale moc hodný. Je mu padesát. Nechala jsem se na něj tajně přeptat a všichni, víte, všichni, i grafolog, říkají jen to nejlepší.

BURKE

To nejlepší?

OUTĚCHOVÁ

Je z Chodska a šilhá. Dnes večer přijde na večeři.

BURKE

Z Chodska a šilhá? Jen aby to nebyl můj bratranec. Přesto se mohu radovat úplně. Hopla! *(Nafoukne prázdný pytlík a vybuchne, vyletí z křesla, udělá hvězdu, rozbije housle)*

OUTĚCHOVÁ

Svatuška počítá, že půjdete za svědka, než —

BURKE

Necht' budu svědkem lásky, paní! *(Zanotuje árii „Indiánské volání lásky“)* Lalalalalá —

OUTĚCHOVÁ

To budete, vždyť jsou to dvě účinné hrdličky.

BURKE

Necht' budu svědkem čistého vztahu věčných dvou! Tralalá!

OUTĚCHOVÁ

A jak jim to dojemně sluší, když spolu jdou.

BURKE

Protože nebyla ochuzena ta, která ochuzení nezasluhovala! Tralalá!

OUTĚCHOVÁ

Až na ten byt! A to je právě ten celý osudný problém!

BURKE

Jaký byt?

OUTĚCHOVÁ

Tož, manželé někde bydlet musí, no řekněte sám! Musí mít aspoň jeden svůj pokoj, který by je moc nestál a kde by se mohli vydovádět, mít se rádi, ne? A já jsem si hned říkala: a pan Burke, ten dobrák, co má Svataavu tak rád a přeje jí a vodí se dívat na ní kamarády, ten to jistě pochopí. Ten to pochopí nejlíp z nás. Ten ví, co je to oběť. *(Pláče)* Ten to dobře ví! *(Jak mizí ve dveřích, zahléd-*

neme Svataavu) Děkujeme mockrát, kamarádi už jsou zaplaťpánbůh zbyteční. *(Zavírá dveře)* Už neplatíte činži!

SVATAVA

Maminko!

OUTĚCHOVÁ

Zet' říkal, že vám věci sám odveze. Je hodný. *(Zavře)*

BURKE *(po chvíli)*

Ještě okny dopadaly paprsky slunce do komnaty, když jedovatý sen přiválal do hradu na černém koni! Co se děje, zdi? Dvacet let jsem mezi vámi žil; dvacet let jsem farizejským platil měsíčně čtyřicet sedm korun, když ony osamělého člověka prodaly! Člověka! Bytost s hlavou, srdcem, dvěma rukama, dvěma očima, dvěma zubama, která přišla jednou na svět *(ukazuje)* takováhle! Zdi. Volejte bim, bam, bim, bam! Takové mizerné, pochybné štěstí! Bože, jak je ta holka šeredná a blbá, ale mazaná! A já jí tak přál! A za vděk? — Zrada! Za obětavost? — Dýka! Nene! Starý, osamělý člověk je zranitelnější než nějaký kluk! Chladně jste vytáhly dýku a zrakovou ji vrazily starci sem, do tohoto chřadnoucího srdce. Dějiny! Víte, komu jste ji tam vrazily? Víte komu? Jestli víte, tak řežte! *(Prožívá své zavraždění v křesle)* Jen řežte! Áááách, zajed'te hlouběji, vy vrahové svatého Václava, berete mi vše, vše! Mizerové!

(Setmění)

Klepání na dveře, znovu světla. Tentýž pokoj o něco málo později. Je prázdný. Židle přisunuta ke dveřím)

OUTĚCHOVÁ *(za dveřmi)*

Pane Burke! *(Naléhavé klepání)* Pane Burke! *(Naléhavé klepání)*

Pane Burke, slyšíte? Pane Burke, jak je vám? *(Lomcování klikou)*

Ozvěte se, prokrista se ozvěte! *(Bubnování na dveře a rány)*

(Dveře skříně se otevírají, vychází Burke s nožem v ruce)

BURKE

Hned! *(Odloží nůž, odstraňuje židli, otevírá dveře)*

OUTĚCHOVÁ *(plačtivě)*

Jdu za vámi. Fuj, to jsem měla starost. Ani na večeři jste nebyl.

BURKE

Trochu jsem zdřiml. Přišla na mne nějaká slabost. Uááá. *(Zapotácí se)*

OUTĚCHOVÁ

Abyste se nám doopravdy nerozstona!

BURKE

To nezáleží na nás. Když nás stihne choroba, jsme bezmocní, zvláště my staří.

OUTĚCHOVÁ

Jen si proboha nemyslete na nemoci. To je pak ještě daleko horší. Potřeboval byste slunce! Tohle je barabizna syrová, nezdravá! Všude bují plíseň! Snad byste se měl nějak rozptýlit. Přinesla jsem vám nějaké buchty. Nebojte se, jsou čerstvé.

(Burke nedůvěřivě větří)

To je cítit čikuli! *(Šeptá)* Svatava si na chodbě čistí svatební závoj. Pochutnejte si, abyste na všechno tak nemyslel.

BURKE *(přijímá buchty)*

Zlaté ruce.

OUTĚCHOVÁ

Vy jste takový dobrák. Svatava vám nikdy nezapomene, že jste jí měl tak obětavě rád. Vždycky jste jí přál to nejlepší. Však si chudák na stará kolena zaslouží krapet toho štěstí! *(Odejde)*

BURKE

Ne, jste darebáci. A za odporné buchty si mě nikdo nekoupí. Zradou zevnitř jste napadly zákeřně pevnost. *(Buchty odloží, popadne nůž, jeho tvář se zlověstně stáhne)* Bojovat. *(Dělá kulomet)* Ta ta ta tata! Jsem silnější, než předpokládáte, vikontel *(Pozvedne nůž)* Kch kch kch kch! *(Hbitě uskočí před pomyslnou ranou)* Les mise-ra-bles! A vaše zrádné tělo poslouží čepeli jako pochva. *(Stojí ve středu příkrčen, pak napadne židli a uškrtí ji)* Bien. A la guerre comme la guerre! *(S nadšením a rozkoší pronásleduje protivníka)* Olá! Olá! Touché! *(Zabodne nůž prudce do dveří)*

(Krátké zaklepání a dveře se ovšem otevírají, stojí v nich Svatava, v jedné ruce závoj, v druhé lahvičku s čistidlem)

(Burke zpívá arii „Indiánské volání lásky“ z Rosemary) Lalalala láá, lala, lááá, lala, láá —!!!

SVATAVA

Děje se něco?

BURKE

To se ví! Malá, soukromá slavnost, nejbláznivější den mého života. Hopla!

SVATAVA

Ale ne, vy jste pil, vy si děláte jen ze všeho legraci!

BURKE

Já? Svatavo! Děvčátko se stříbrným košíčkem plným květin, co to říkáte? Kdo by si nezpíval, když dívčina vysoko třímá prapor štěstí, prapor nejkrásnější a nejzářivější! Svatební závoj! *(Popadá dech)*

SVATAVA

To je krev z maminciny svatební hostiny. Strýc Pepa se tam tehdy popral. Mezi mrtvými byl i můj tatínek. *(Zavírá dveře)*

BURKE

I co! Na svatbě má být veselo! Ať se všichni radují! I žlázy, i ptáčkové, i sýkorka Máňa, ta mlsalka, špekolizka. *(Spatří nůž)* I ti vrabci, drobní to nezbedové našich parků! Celý opeřený svět, Stázo! Vždyť každý chce být šťasten, každý má právo na štěstí, každý na tomhle světě! Hubičku! *(Vlepi Svatavě na tvář hubičku)*

SVATAVA

Já jsem, pane Burke, tak šťastna!

BURKE

A já! Vždyť pocit štěstí je to nejvyšší! To nejuplnější. Jen pro ně žijeme. Jen z něho se radujeme!

SVATAVA

Díky, pane Burke, díky! Jste tak dobrý! Poznala jsem ho u koloťoče, srazil boxerskou rukavici paňáka, až to zařinčelo!

BURKE *(tajně páčí nůž)*

To musí být, pane, ale hodný chlapec, pilný a poctivý! Posad'te se! *(Nabízi Svatavě židli)*

SVATAVA

Nemohla jsem dýchat, když se na mě podíval! *(Sedá do křesla)* Projel mnou mráz, když otevřel ústa! Byl takový odhodlaný, zdálo se mně, že mě snad též chce srazit k zemi — ale pak mě oslovil. — Joj, pane Burke, to je šohaj, to je jezdec!

BURKE *(marně páčí nůž)*

SVATAVA

Je svůj! Mužný, inteligentní, chlupatý, drsný, něžný a dobrý! Pane Burke, já ho sním! Řekněte, mohla jsem potkat lepšího člověka?

BURKE

Bůh sud'.

SVATAVA

Já mu věřím. Já mu tolik věřím!

BURKE

Kde si nejsme jisti, nastupuje víra.

SVATAVA

Ale já jsem si jista! Ó, já si jista jsem! Jista, jista jsem!

BURKE

Člověk by pro víru udával, vraždil!

SVATAVA

Po hlavě bych pro něho do kanálu skočila!

BURKE (*sedá*)

Jenže muži jsou nestálí, Svatavo! Chtějí pořád novou krásu! Touží stále po nových vílách! (*Svatava se počíná chvět*)

Neboť žlázy jsou všemocné! A podivné, nepostižitelné je uspořádání lidského nitra, holčičko! A slepá láska dívky na to vždycky doplatí!

(*Svatava klesne hlavou na stůl a rozpláče se do závoje*)

(*Burke vstal*) Neboť co je to člověk? Je to nebolhý, domyšlivý tvor podléhající legendám a mýtům a dá se tak snadno poštvat a napálit! Nevěřte nikomu, maličká, na světě, nikomu!

SVATAVA (*bečí*)

Ach bože, proč jsem tak vošklivá! Proč jsem tak nešťastná a vpuštěná! Co jsem komu udělala, že jsem tak šeredná! Řekněte, já za to přece nemůžu! (*Pláče do závoje*)

BURKE (*hladí Svatavě vlasy*)

Vy jistě ne, maličká. Spíš asi rodiče a příroda.

V Podivném odpoledni dr. Zvonka Burkeho, v tomto podivném výlupku panoptikálních zjevů, se šouravými, strnulými pohyby mimochodníka prostává a prosedává ke svému šťastnějšímu údělu stará panna Svatava (Nina Divíšková). Přituple nasládlý úsměv předkusu téměř kobyliho je vlastně jediné, co oživuje toto monstrózní prkno nasažené do plandavých šatů a nepadnoucích punčoch. Omšelá dřevěná marionetka z prastarého loutkového divadélka jen stěží poslouchá nitky kouskující její pohyby: gesto

je buď strašně veliké v poměru k tomu, co mělo obsáhnout, nebo zas maličké, musí se opakovat, musí ke svému významu dohoptkat. Když tato čistá esence neohrabanosti dospěje do stadia mrtvolky, napne se a vytáhne do absolutní ztvrdliny, jež při sebe-menším neopatrném pohybu hrozí zlomením, prasknutím. Přitom je ale možné s její bezvládností manipulovat a koneckonců ji „úhledně“ srovnat na dno skříně.

Z článku Heleny Suchařipové
Glosy o hereckém kontaktu
Divadlo 7 / 1966

(*Svatava zběsile štká*)

Copak? Panenský pláč. Směs vody, soli a škytavky. Není divu. Tajné úmysly člověka jsou temné! Jednoho teplého večera bude se plížit ten zločinec darebný s nožem čihavě řap, řap, řap, šlengr. Nebo s kyselinou. A rozpustí vás, Svatavo, bez jediné stopy v zinkové kádi, jako sen, jako dech! Stanete se novinovým výstřížkem. Svět je zvrácených činů plný. Divadlo, televize i kino. Vylhnout se propastím! Nekoupat se s ním na osamocených místech! Jaké je to ovšem pak manželství! Kopněte ho, vykašlete se na takovou svini! Je lepší, abyste zůstala svobodná! Slyšíte? Svobodná!! — Co je? Maličká!

(*Svatava se nehýbá*)

Maličká, slyšíte? (*Nadzvedne Svatavě hlavu a položí*) Já ji tu vykládám, a ona si tu spí! Ach bože, k čemu je pak osvěta! (*Větrí*) Asi omdlela! Asi se chudák ze žalu opila — (*Uchopí skleničku s čistícím prostředkem a čte*) Čistič skvrn ob-sa-hu-je do-vo-va-té páry. Jed! Panebože! Jed je smrt! To jsem nechtěl, to jsem nechtěl! (*Zarazí se, zamyká dveře*) Na to je šibenice! Za to se hergot visí! (*Sténá a kvílí, pak se obrátí k bezvládné*) Stázo, cos mi to udělala, ty děvko! Já ti tak přál! (*Třepe bezvládným tělem*) Slyšíš? (*Pustí Svatavu*) Ach bože, jak je to možné? Celý život jsem chodil jenom na procházky. Nikdy jsem se nepral. Nikdy jsem nikoho neuhodil. A teď? Kdo mi uvěří, že jsem ji záměrně neotrávil prudce jedovatou žiravinou?

(*Svatava se sesuje z židle na podlahu*)

Kam s tebou, prokletá nevěsto? (*Rozhlíží se*) Do kufru? Do skříně? Do vodovodu? Ne, hybaj zpátky na chodbu! (*Vleče Svatavu ke dveřím a sténá*) Uf. Ještě je čas, ještě je čas. (*Upadne*) Jsem na všechno tak sám! A já chtěl mít na stará kolena klid. Chtěl jsem snít, chtěl jsem vonět ke květkám. Chtěl jsem žít daleko od motorismu svůj stříbřistý podzim. A zatím? Pěkně jste mě doběhly! To je vděk! (*Cloumá tělem*) To je vděk za všechno! (*Vstane*) Jako praktikant bych si nikdy nepomyslel, že přijde tenhle okamžik!

(*Zaklepání na dveře*)

Volno. (*Vzpamatuje se*) Stůj! Nemám čas! Kdo tam?

OUTĚCHOVÁ (*plačtivě za dveřmi*)

Já.

BURKE

Kdo já?

OUTĚCHOVÁ

Já.

BURKE

Kdo?

OUTĚCHOVÁ

Já.

BURKE

To by mohl říct každý!

OUTĚCHOVÁ

Prosím?

BURKE

A hovno. Však jsem ji hned poznal po hlase.

OUTĚCHOVÁ

Co říkáte?

BURKE (*zpívá árii*)

Tralalalá! Hned, paní bytná, hned. (*Vleče tělo do skříně*) Bože můj, bože můj. Jsem na všechno tak sám! To je smůla! (*Zavře Svatavu do skříně*) Bože můj, nemám ani ženu. (*Svatava vypadne ze skříně*) (*Zpívá árii*) Tralalalá —!

Svatavo, co tam děláš? Pane Burke? Pane Burke, ihned otevřete! Vy tam tancujete? Děti, jste tam zamčený?

BURKE (*pro sebe*)

Vy mě uštve, bábo, vy starého člověka uštve! Ježiši Kriste, já mám kýlu. (*Cpe Svatavu do skříně*) Bože můj, bože můj! Skříň se nedá zamknout. Tralalalalá —!

(*Sedá unaven*)

OUTĚCHOVÁ

Svatavo, vždyť přijde na večeri pan Václav! Otevři! Proboha, máš rozum, co tam děláte? Otevři hned!!! Děvče nerozumné, lehkomyslné, kurvo! Hned, hned!

(*Kopání do dveří*)

BURKE (*popuzen otevře, kmitající noha bytné*)

Starý nemocný člověk nemůže, paní bytná, vždycky hned! Celý svět by chtěl všecko hned. (*Opičí se*) Hned, hned! Vystěhovat člověka hned! Odprásknout ho, hned! Zničit ho, odrovnat hned! Všechno hned!

OUTĚCHOVÁ (*s buchtami*)

Kde je Svatava? (*Spatří závoj a čikuli*)

BURKE

Bože můj, bože můj, já mám kýlu, bože můj. Tralalalalá —!

OUTĚCHOVÁ

Kam se ta holka prokristapána poděla? (*Žene se k oknu*) Přece ne-vyskočila, proboha! Vždyť je tak šťastná! — Není ve skříní?

BURKE

Co?! Bože můj, co by dělala ve skříní? Paní bytná, paní bytná! Co by tam dělala, bože můj? — (*Náhle zarve*) Co by dělala ve skříní?! (*Popadne stařenu*)

OUTĚCHOVÁ

Nic, nic. Přinesla jsem vám nějaké buchty; čtverhranné.

BURKE (*se chvěje hněvem*)

Ne, já se vás, (*přijímá buchty*) zlaté ruce, já se vás ptám: co by Svatava dělala ve skříní? No tak! Chci slyšet: co by Svatava dělala ve skříní!

(*Bytná spatří nůž ve dveřích a zaječí*)

Asi jste nikdy neviděla nůž! Bud'te ráda, že je ve dveřích, a ne ve vás, babo!

(*Domovní zvonek*)

No tak! Někoukejte a mažte přece otevřít! Všššš!

(*Bytná vyklouzne*)

(*Burke otevře dveře skříně, popadne otevřenou lahvičku na stole a vhodí ji za Svatavu, též závoj. Přibouchne skříň*) Babo podezíral! (*Pohrdlivě*) Ve skříní! Co by rozumný člověk dělal ve skříní? Ph! Všechno je lež a sen! I policie je sen! (*Poslouchá se, jak dýchá*) Bože, co mám v sobě asi litrů krve! Moře krve! (*Skočí po noži a marně jim lomcuje*) Stejně. Ve skříní! Já jí dám ve skříní! Já ji jednou — KJEPNU, a bude to! (*Sebere buchty*) Jakým právem mě vlastně podezřívá? (*Je nahněván*) Já se ptám, paní bytná, jakým právem?! Nestačí, že mě chcete vyhodit? Přivodit mi mrtvici? (*Mrští buchty do dveří. Chápe se dalších buchet a vrhá je na dveře*)

(*Vstupuje Tichý s kylicí*)

TICHÝ

Au.

BURKE (*stpe*)

Ty taky! Co tu chceš? Vypadni, blbečku, honem, honem!

TICHÝ

Ano, mistře, ovšem. (*Zalezle. Vzápětí znovu vejde*) Já nejsem blbeček, já jsem Tichý! Zapomněl jsem tu knihu!

BURKE

Vem si ten krám a zmiz! Na co čekáš? Nemám čas.

TICHÝ

Tož já jsem si to rozmyslel! Já slečnu Svataavu chci. Já do toho praštím.

BURKE (*jde k Tichému*)

Ty fantasto! Ty oplzlý snílku! Ty zlosyne, darebáku, provokatéře! (*Škrtí Tichého*) Ptáče jedno drzé, vlezlé, surové! Uf, uf! (*Třepe již bezvládným tělem*) Takový Tichý! Taková jedovatá hnida! Přišla se ženit, přišla mě provokovat! Ale já to z tebe vymlátím, kozí pytlíku! Mluv, mluv! (*Výčerpán, pustí Tichého a vyčítavě hledí na bezvládné tělo*) Tichý?

(*Nic*)

Tichý, vy jste se zbláznil, co děláte?

(*Nic*)

Tichý, dýcháte? Asi ne, vite? Tichý, Tichý, taky nic nevydržíš. (*Zamkne*) Spiknutí. Nic než spiknutí! (*Těžce usedá*) Ve škole jsem seděl jenom v první lavici. Nikdy jsem neměl dvojku z mravů, nikdy jsem nebyl na vojně, neměl jsem eště ani jednu ženskou! (*Rýsuje cosi prstem bezmyslenkovitě na desku stolu*) Vždycky jsem poslouchal své hodné, snaživé a poctivé rodiče! Na Vánoce strožil jesličky. Sbíral motýly a brouky a zkoumal vesmír. Já tomu nerozumím! (*Plný smutku jde a stěhuje mrtvolku*) Pět duhových kuliček jsem měl! (*Stěhuje. Otevírá skříň a souká tělo dovnitř*) Jak Romeo a Julie! Však mám taky nahore u půdy jeden výtisk. Tuším, že Sládkův překlad. Taky Macbetha a Richarda III. A — A všechno —

(*Zaklepání*)

Co zas?

OUTĚCHOVÁ (*pláčtivě*)

To jsem já!

BURKE

Alžběta šestá! Celejch dvacet let's mi byla protivná! Co tu chceš?

Co tu pořád chceš? (*Odmývá*)

OUTĚCHOVÁ

Uf, to jsem měla starost! Přinesla jsem vám nááký buchty!

BURKE

Zlaté ruce.

OUTĚCHOVÁ

Jste dobrák, já vím. (*Zarazí se, vidí kytici*) Ten pán s kyticí —

BURKE

Odešel.

OUTĚCHOVÁ

Bože můj! Kudy?

BURKE (*odsekne*)

Skříni! Kudy jinudy, přece?

OUTĚCHOVÁ

Bože můj, jestlipak se tý holce taky přece jenom něco nestalo? Jestli šla snad nějak ven, jestli ji něco nepřejelo! Ještě nikdy neměla tolik nápadníků! Já jen — Já jen, že každou chvíli přijde pan Václav. Vždyť je to má dcera. Vždyť je to moje krev a moje maso!

BURKE

A váš nos.

OUTĚCHOVÁ

Co jsem komu udělala, pane Burke? (*Pro pláč je ji sotva rozumět*)

BURKE

Běžte, paní bytná, běžte péct buchty! Ty vaše buchty! Jsou jich plná šuplata, kamna —

OUTĚCHOVÁ (*pláče*)

Vždyť jsem do buchet dávala mouku —

BURKE

Do Vltavy jsem je házel!

OUTĚCHOVÁ

— máslo, mléko, vejce —

BURKE

Do úschoven nosil!

OUTĚCHOVÁ

— cukr, tvaroh, sůl, koňský sádlo! Křížem stébla jsem nepřeložila —

BURKE

Anonymně posílal!

OUTĚCHOVÁ

— křivého slova neřekla —

BURKE (*vstane, prudce otevře skříň*)

Do skříně pěchoval! (*Přibouchne skříň*)

OUTĚCHOVÁ

Pomóc!

BURKE

Tiše!

OUTĚCHOVÁ

Co je tam??

BURKE

Bramborové divadlo, vy švestko! Vy smrdutá tresko!
(*Stařena v hrůze vykřikne, strne a skáči se na zem*) Šlohla ji pepka. (*Burke na ni chvíli hledí*) A je to. (*Stěhuje mrtvolku za nohy*) Zvláštní je, že jsem ji před dvaceti lety tak trochu miloval. Takový věchýtek. Takovou scvrklou babu. Pryč z očí, pryč! (*Stěhuje ji a souká do skříně, zavírá skřín, je unaven, hledí oknem na ulici*)

(*Je slyšet podvečerní cvrkot vrabců a tika budík*)

A je klid. Ženské postávají před mlíkárnou. Pes zvedá nožičku. Všechno je normální. (*Rozhlíží se*) Kdybych chtěl, mohu si teď prohlédnout celý byt, každou jejíh zásuvku. (*Otevírá dveře na chodbu, postává*) Uííí?! He. Zvláštní. Hihih. Prazvláštní. (*Rozepne si kalhoty, poněkud je popustí, pak je zase natáhne a zapne. Natočí kliku gramofonu a spustí. Zvedne kytici a usedne. Asi za minutu deska, sladký, sentimentální šlágr pro smyčce skončí*) Pěkný kousek! Zvláštní!

(*Vrabci*)

O čem si asi povídají vrabci? (*Bubnuje prsty na stůl. Vstane, odloží kytici na křeslo. Vytáhne hodinky, pohlédne na ně a opět je schová. Otevře skřín a zase ji zavře*) Jsou tam. Jsou tam a nehýbají se. Za pár vteřin se cosi semlelo! Co si se semlelo! Ale co se semlelo? (*Sedne na židli, kouše si nehty*) Mohu si taky třeba lehnout do postele. Lékař mi stejně nařídil klid. Jenže, copak je tohle nějaký klid? Budu je muset zakopat. Nebo Drchnu. Prchnu oknem a zabiju se z té výšky.

(*Domovní zvonek*)

Doprčic. Kdo by sem teď šel? (*Vstává*) Zvonek rozechvěl vzduch a ušní bubínek! Všechno je jenom tadleta fyzika! Vzduch je fyzika! Pětasedmdesát procent dusíku, pětadvacet litrů kyslíku, jeden litr vzácných plynů. (*Váhá*)

(*Domovní zvonek se ozve znovu*)

Za chvíli vylomí dveře a přijde policie. Uniformy modré. Knoflíky lesklé. (*Váhá*)

(*Domovní zvonek*)

Typický zamilovaný blázen! Ďábel, který to všechno způsobil. (*Pohlédne na skřín*) Vrah!

(*Zvonek*)

Lidé jsou nesnesitelně vytrvalí!

(*Dlouhý zvonek*)

Nu dobrá! Kdo chce kam, pomozme mu tam!! (*Vstává*) Jako by ta skřín byla bezedná! (*Odejde rozhodným krokem*)
(*Scéna je chvíli prázdná, tikot budíku*)
VÁCLAV (*dosud za scénou*)

Že hani stará pani není doma? Dyt' sem nyčko šel chlap s kyticí?!

BURKE (*za scénou*)

Tam raději ne, prosím, to je můj pokoj! Já chci mít klid!

VÁCLAV (*je uvnitř*)

Však já nejsem vybíravej. (*Vchází*) V kuchyni nejsou, v pokoji nejsou, kdepa hasi sou? Já du totiž na večeři, vite? (*Nese v sítěnce cosi zabaleného v novinách*)

BURKE

To je možné, ale u mě večeři nedostanete.

VÁCLAV (*se rozhlíží*)

Kam se hergot poděly? Ha neříkaly, kam šly, co? Nemáte nic proti tomu, že tu na ně počkám, že ne? Haspoň si drobet popoví-dáme.

(*Sedá ztěžka do křesla na kytici*)

BURKE

Ale já nemám čas, pane, já mám vědeckou práci.

VÁCLAV

Času je holt na všechno tak málo, vite? Uf. Utíká to všechno, utíká. Nevadí vám, že si tady drobet sednu, že ne? Beztak sem ušlej. Však jsme se tady taky za ten měsíc nadřili, to vám řeknu. Po práci jít ha malovat, drhnout, to má toho potom jeden dost. (*Nadzdvihuje koberec*) Podlahu koukám, nedodělaly! Voni vás holt čekaly až zejtra. Pak by vám taky pomohly vystěhovat ty vaše věci, ne? Budete si brát všechno? Já vám to vodvezu, kam budete chtít, za jeden den to všechno zmáknem.

BURKE (*sedí na židli*)

To je možné, jo.

VÁCLAV

Já jsem totiž ženich od Svatavy, ne, nemusíte se mě bát! Jsem už tady jako doma.

BURKE

Jo.

VÁCLAV

To vite, když přijde čas, rodina holt musí bejt pohromadě, to se nedá

nic dělat, to musí každé pochopit. Vod smrti nebožky ženy jsem to léta flikoval všelijak. Po dlouhé době zase je škubánky, nějaký to pohlázení a voheň v kamnech. Hlavní je, když je tchýně hodná, pak všechno jde a je spokojenost, ne? Cák je tu takový ticho?

BURKE

To nic. To je soumrak.

(*Vrabci*)

VÁCLAV

Jako po vymření! Ha kam vodýšly, neřikaly, cák?

BURKE

Ne.

VÁCLAV

Nevadí, však nehoří, haspoň si drobet popovídáme. (*Vytahuje hodinky*) S časem je to špatný, vite? Pořád utíká. Každému se holt naplňuje jeho hodina. Tak huš to na světě chodí. Akorát mi mate, že tu nejsou. Eště tady tchýni nesu paličku na maso, budou řízky, ne? (*Rozbaluje papír*) Helejte se, že vám nelžu.

BURKE

Já vám to všechno věřím. (*Láme si prsty*)

VÁCLAV

Však voni přijdou, ne? U susedojc nejsou, to víte, s tíma nejsou zadobře, u řezníka taky nejsou —

BURKE

Hm. Co stála ta palička?

VÁCLAV

Vosumnáct dvacet, i s násadou. Je to dobrá věc, praktická.

BURKE

Ani nevím. (*Bere paličku*)

VÁCLAV

Pivo by náhodou nebulo, že ne?

BURKE

Jenom buchty.

VÁCLAV

Žádná tchýně nedělala takový dobrý, kyprý buchty s cukrovou kůrkou jako moje maminka.

BURKE

Hm. Ve skříní, eh — v hospodě mají desítku, pane, eh —

VÁCLAV

I děte, přece nebudete chodit pro desítku až kdovíkam. Však

mladá, až přijde, vona skočí. Vy huž na ženský nejste, co, děrku? Kolipa je vám vůbec let? (*Vytahuje krabičku*) Chcete cigaretu?

BURKE

Ne, kouření nesnáším, pane —

VÁCLAV (*si zapaluje*)

Já zase jo. Kouřím čtyřicet denně, věříte?

BURKE

Věřit se musí, pane-é, od toho je člověk vědec! Ach bože, já jsem tak unaven!

VÁCLAV

Ha když ste takovej vědec, tak mi řekněte, kdy bude konec světa, he? Nebo mi vysvětlete: co jsou to tydlecty ty — když ste tak chytřej? Já vám něco řeknu, já učence znám. Když to pak nakrásně sepíšou, nikdo tomu stejně nerozumí!

BURKE

To je tak, pane, pane-é —

VÁCLAV

Václav.

BURKE

— Václav. To je tak: eh, to je křestní, nebo příjmení?

VÁCLAV

Křestní i příjmení — dyť sem z Klenčí, ne? Vašek Václav!

BURKE

Z Chodska! Mám na Chodsku v hlavním městě bratrance. Chodsky už hovoří zcela plyně. Jinak jsem na světě sám. Host! Nezvaný host! Podnájemník.

VÁCLAV

Jen klid. Však to nějak dopadne. Já tu taky sedím jak na trní.

BURKE (*po pauze*)

Hm. Houby letos nerostou, co?

VÁCLAV

Ani nevím. Akorát jsem tudle přines plnou tabatěrku lišek.

(*Vrabci*)

BURKE (*bubnuje prsty*)

Cvrliky, cvrliky!

VÁCLAV

Cák?

BURKE.

Nic. Utíká to. Copak dělá Kozina? Sázíte sportku? To je taky věda, vám řeknu. Jednou mě minulo jen o vlas čtvrté pořadí.

VÁCLAV

Já nevím: estě říká: Vášo, večer pověsíme támdle nahoru hintimní růžovej lustr! Ha místo skříně dáme gauč.

BURKE

Ve skříní není živá duše.

VÁCLAV

Já vim, že ne. Mně nic neujde! Poslyšte, viděl jsem, jak sem jde chlap s kyticí. Není v tom nějaký veselý šelmovctví? Nejsou někde schovaný, haby dvě baby sakramencký Váška Vaškojc vypekly, co? Nevadí vám, že používám humor, že ne?

BURKE

A ne. Já jsem unaven.

VÁCLAV (*vstává, seděl na kyticí růží*)

Estě říká: místo tý postele dáme pod vokno malovanou truhlu ha na ni televizor. (*Chodí po pokoji*) Cák na mě tak koukáte? Člověk musí mít někoho, ke komu by přilnul, ne? Víte, jakyj sem měl já po léta smutnyj život? Víte, co to děučí pro mne znamená? Po svarbě ji budu na rukou nosit, tratary takovyjhle růží jí budu vozit! Perníkový srdce jí koupím, ha dudy jí koupím. Ha televizor! Ha auto! Kopu vajec! Ha koženýj kabát! Z tohodle vlastnoručně udělám ráj! (*Svléká hnědou bundu z umělé kůže*) Elektriku tudle vysekáme, dveří domalujeme, vytrháme podlahu, parkety položíme, vyházáme všechno staré, nahoru přitlučeme zářivku, kovral vode zdi ke zdi, hergot, všechno to tady roztrískám na cimpracmr, jestli zradila. (*Vytrhne ze dveří nůž*) Nikdá sem jí křivýho slova neřek! Estě poudá: Vášo, ty seš můj... Ty seš můj kamzík! (*Z předsíně přinese hrnec*) Pozvaly mě na večeri, nebo nepozvaly?

BURKE

Nechte to tam, pane Václave Václave.

VÁCLAV

Helejte se, děrku, běžte zazvonit na susedojc, estli tam není ten chlap s kyticí!

BURKE

Pane Vášku, nechte to, povídám, tam, proč to sem taháte, všechno je marný!

VÁCLAV

Jak to že marný? (*Staví hrnec na stůl a odkládá pokličku*) Teplý jídlo chystaly, šáhněte si!

(*Burke hledí na skřín*)

(*Václav se plácne do čela*) Estli je tady někde načapám! (*Jde ke skříní*)

BURKE

Ty cizáku! (*Kousne Václava do zadnice*)

VÁCLAV

Hau, kam ste mě kous!

(*Ze zadku Václava visí umělý chrup*)

BURKE

(*chrání skřín*) Ty klačku! Tam nešmíš! Hanbu ne! (*Prská*) Ftt, ftt! Ty ploškonošá šani!

VÁCLAV (*strčí do Burkeho*)

Já je načapám! Já je načapám! (*Sápe se do skříně*)

(*Burke se zmocní paličky na maso a udeří Václava do hlavy. Ten se zkrivenou tváří klesne na kolena. Václav si drží hlavu*) Au, ty vole, ve skříní mám lak! Včera sem ho tam dával, ne, abych ty dveře estě jednou přetrřil. (*Obdrží ránu*)

BURKE

Já ti dám přetrřil!

(*Václav klesne úplně na zem*)

VÁCLAV

Svatuš, Svatuš, ty si Věmu zradila, co si bez tebe počnu?

BURKE (*lapá po dechu*)

Voni ši nedají pokoj, voni né! Já proboha nič, nič takového nechtěl! Vždyť já už nemůžu! Já mám jen 403 korun důchodu. (*Klesne na stůl*) Proč je život takovej, proč? Proč požád někde něco číhá? Proč? Proč musí člověk něst takovej těžkej kšíž? Maminko, tatínku, vy jste mi to dobže žikali! Nikdo mi nerožumí, každý se mi jen vyšmívá! Čo na světě mám? Ušchlé buchty podžimu! Pompeje ža pět minut dvanáct! (*Vstává*) Kýla a radikální žměna života! Pět mrtvol ža pět vtěžin! (*Položí ruku na skřín*) Je to všechno hrožné. Ale není to nudné! (*Objevně*) Není to nudné! Není, není. Okolo mne jsou vládčí a vynálezčí, ale kdo tuší, jaké tohle je penžijní doupě?

(*Zvonek*)

Policie. Hned všechno vyčmucha! (*Bere si svůj chrup, vkládá do úst*) Dřív bylo všechno snazší. Časy se mění jako počasí a člověk si holt nemůže vybrat epochu — ve které žije. Kéž by kolem byla Afrika a pravěká jeskyně!

(*Dlouhý zvonek*)

Ani domeditovat mě nenechaj. Ani dořikat svůj vlastní nekrolog.

(Klepání)

Živého mě nedostanou. (Zamyká) Parašutisty taky nedostali živé.
(Spolkne pracně klíč a vleče se do křesla)

(Bušení)

Jen si bušte! Až se probijete dovnitř, nenajdete zde živých. Eh,
Padli jednoho podzimního odpoledne, jak podivné zákony kázaly
jim.

(Vrabci)

Eh, slyším vrabce. Tolik vrabců v korunách stromů.

(Světla poněkud hasnou)

Podivné odpoledne! Eh, eh! Podivné odpoledne bezvýznamného,
ztroskotaného stvoření.

(Bušení)

Podivné rány! Rány osudu!

(Burke leží v křesle, hledí ke stropu, heká, zatímco rány sílí, ale náhle
ustanou. Vrabci. Dveře skříně se s vrzáním otevírají, a objevuje se
poněkud zničený Tichý, lapá po dechu, zatímco Burke sténá) Eh, eh,
takový blbý předmět! (Drží se za břicho)

(Tichý vylézá)

Eh, Tichý!

TICHÝ

Dobry den, mistře.

(Jde opatrně ke dveřím, pak prudce zmáčkne kliku. Opakuje pokus)

Hehe.

BURKE

Eh. To byl asi poštovní doručovatel.

TICHÝ (si utírá s čela pot)

Já vím, mistře.

BURKE

Eh, nesl důchod!

(Tichý spatří ležící tělo Václava a stojí jako náměsíčník, který se
probudil uprostřed záhonu)

Eh, člověk pobírá jakýsi důchod a dýchá směs plynů. Eh, eh, já,

TICHÝ

Ano, mistře. (Hledí na Václava) Krásný pokojík.

BURKE

Co? Eh, co povídáte, Tichý?

TICHÝ

Andělíčku, můj strážníčku, opatruj mi mou dušičku!

BURKE

Proklaté železo! Já jsem Lazar, Tichý, dokonávající Hamlet. Je mi
zle! Eh.

TICHÝ

Na mne se neohlížejte, nechci zdržovat. (Zkouší znovu dveře)
Opatruj mou dušičku, dej ji křídla pernatá, pomůžu, tramtarata
ratata.

BURKE

Eh, spolkl jsem klíč, ale ne patentní, obyčejný, velký od dveří!

VÁCLAV (na zemi)

Svatuš?

TICHÝ

Prosím?

BURKE

Aáá! Mně není pomoci!

TICHÝ

Ano, ovšem! Pomůžu! (Popadne hrnec a vychrstne jej na Burkeho)

BURKE

Au, co děláš? (Hledí vyčítavě na Tichého) To je hovězí polévka,
blbče!

TICHÝ

Tož tak, myslel jsem, mistře — já vím, že ničemu nerozumím.

(Trochu přešlapuje)

VÁCLAV

Kdopa tady nadává?

BURKE

Cyrano umírá! A všechno proklíná! Éh!

TICHÝ (Václavovi)

My se neznáme, já jsem Tichý! (Přešlapuje s rukama v kapsách)

VÁCLAV (si hmatá po hlavě)

Je je je je je.

BURKE

Eh, eh!

VÁCLAV

Svatuš! Ty něco říkáš?

BURKE

Havrani krákají nad bitevním polem!

VÁCLAV (si drží hlavu)

Do prdele. (Sbírá se)

BURKE

Vůkol se povalují mrtví. V krvi, v nudlích, eh, je tam, cítím ho, je plný bacilů —!

VÁCLAV (*spatří Burkeho*)

Copa?

SVATAVA (*ve skříni*)

Mamičko, mamičko, slyšíš? Kohoutek zakokrhal! Je ráno! Je bílý závoj! Je bílý den!

VÁCLAV

Svatuš! (*Zírá na Svatavu*)

TICHÝ (*do skříně*)

Dobry den, my se známe, já jsem Tichý! (*Přešlapuje*)

VÁCLAV

Nechte nás o samotě, jo?

TICHÝ

Tož, je zamčeno, není klíč; mám lístek do biografu!

OUTĚCHOVÁ (*se sbírá*)

Uf, to jsem se, děti, prospala. Ježíš, pan Václav!

(*Ten Outěchovou odstrčí, hledí na Svatavu*)

SVATAVA

Já se bojím. (*Krčí se ve skříni*)

TICHÝ (*Outěchové*)

Já jsem Tichý, dobrý den! Není klíč.

VÁCLAV (*na Svatavu*)

Bože muj!

(*Všichni na sebe hledí, sténání Burkeho*)

VÁCLAV

Proč do mě zezadu nevrátil ten nůž! (*Schovává hlavu do dlani*) Proč?

TICHÝ

Tož já bych odešel, ale není klíč! Tož tak. Zavolat! (*Nasazuje si svůj klobouk, který se válel na zemi*)

OUTĚCHOVÁ (*pláčtivě*)

Nene, taková hanba! Děti, děti, mějte se rádi! To je to jediné, co člověk na světě má.

BURKE

Klíč!!!

OUTĚCHOVÁ

Přisahám vám, pane Vášo, že si čistila svatební závoj! Děvče nešťastný.

TICHÝ (*přešlapuje*)

Kdyby byl paklíč. Je čestné použít paklíč?

OUTĚCHOVÁ

Čeho jsme se to v životě dočkaly! Eště odpoledne jsme to všechno drhly! (*Čichá*) Mně se tam někde pálej buchtly! (*Pohlédne na Burkeho, sedá*) Co se to stalo, vděku se člověk nedočká! Pane Burke, vy nemůžete vstát?

BURKE

Vlezte mi na hrb!

OUTĚCHOVÁ

Dělala jsem husu na neděli, každou chvíli jsem ji podlejvala. Myslela jsem si, jak si narveme břicha, děti! Děti, děti!

TICHÝ (*přešlapuje*)

Nemyslím na vodu, ale na šperhák. Nemyslím na vodu, ale na šperhák, nemyslím na vodu —

VÁCLAV (*zvedne hlavu*)

Kdo má klíč?

TICHÝ

Není klíč! Vyrazit! Vyrazit!

VÁCLAV (*na Tichého*)

To si zkuste! Koukejte se rači sebrat a rychle odejít! (*Na Burkeho*)

Ha vy taky.

TICHÝ

Nemyslet na Niagaru.

OUTĚCHOVÁ

Děti, jenom ať se sousedi nic nedovědí. Celej život jsme byli poctiví!

VÁCLAV (*Svatavě*)

Všechno bude zas dobré. V létě pojedeme k nám na Babylón, kde je nejkrásnější koupání!

SVATAVA

Nechci jezero, nechci propast, nechci jezero, chci pryč, chci někam odejít!

TICHÝ

Já taky! Pro smilování boží! V zájmu humanity!

VÁCLAV

Nechte si ty kecy, tajtrlíku! Líbali jste se? Co? (*Popadl Tichého*)

Držel tě za ruku? (*Tichému*) Kdes ji všude držel?

OUTĚCHOVÁ

Děti, mějte se rádi!

SVATAVA

V zinkové kádi rozpustí!

TICHÝ

Já nevím, já jsem panic, čestné slovo! (*Dupe*) Já už to nevydržím, já chci nočník, já chci nádobu! Žádám své lidské právo! (*Zmocni se hrnce na stole*)

VÁCLAV

Ticho! (*Naráží hrnec Tichému na hlavu*)
(*Ten se marně pokouší hrnec sundat*)

OUTĚCHOVÁ

Pane Burke, vy jste takový dobrák, řekněte, ať se mají rádi!

BURKE

Paní, já nic nevím.

TICHÝ

Vrahové!

VÁCLAV (*si dupne a furiantsky zpívá*)

Vrť sa, holka, Hřincůch koláč, malovaný chlapec, teď kdyžs fěrtoch zděravila, zatnutý máš tipec! Bulas, holka, bulas, bulas jako květ, hale teď si zradila, hlavu soběs srazila!

SVATAVA (*lomcuje klikou*)

Já tu nebudu, já tu nebudu!

VÁCLAV (*Burkemu*)

Já taky ne! Navalte klíč! Vy ste ho schoval!

TICHÝ (*přiklekne*)

Mistře, já vás na kolenu prosím, nedopustíte mou hanbu! Máte tu někde nočník?

VÁCLAV

Já se ptám, kde je klíč?

OUTĚCHOVÁ

Bože muj, jestli to uslyší sousedé! Byli jsme vždycky tak dobří, poctiví!! (*Svatavě*) Ty kozo pitomá; je to tvá prvá a poslední příležitost!

VÁCLAV

Kams dal klíč, ty děrku jeden plesnivej?

TICHÝ (*se kroutí v koutku*)

Nepřipustím hanbu! Nene. Vrahové!

OUTĚCHOVÁ (*mlátí Svatavu*)

Ty důro jedna ošklivá! Děkovat bohu bys měla!

VÁCLAV

(*popadne nůž*) Ty vrahu mý lásky! (*Chce probodnout Burkeho, ale zabodne nůž mezi paži a hrud' do polštáře křesla*)

SVATAVA (*si zakrývá oči*)

Pěnu, pěnu, má pěnu. E maminko!

OUTĚCHOVÁ

On odchází! (*Modlí se*)

VÁCLAV (*bije mocně hlavou do dveří*)

Já nejsem primitiv, já nejsem primitiv!

TICHÝ (*tancuje*)

Tycho de Brahe vydržel, vydržel.

BURKE

Potřebuju chirurga.

TICHÝ (*tancuje a zoufale vykakuje do výšky*)

Mysli si, že je to pro vlast, myslí si, že je to pro vlast, myslí si —

VÁCLAV

Nejsem, nejsem! (*Buší pěsti do dveří*)

OUTĚCHOVÁ

Mějte se rádi! Sousedé to uslyší!

TICHÝ (*který stojí tiše jako mučedník a od kterého se šíří louže, pláče*)

Slečno, nedívejte se, prosím vás. Já nejsem takový!

(*Dveře se začínají vyvracet a kácet. Outěchová drží prolézajícího Václava*)

OUTĚCHOVÁ

Všechno bude dobré!

TICHÝ

Šerموval jsem, jezdil na koni!

(*Václav tupě stojí a oddychuje*)

OUTĚCHOVÁ

Tatínku Bonifáci, buď rád, že ses toho nedočkal!

TICHÝ (*běží ke dveřím*)

Pryč, pryč odtud, pryč!

BURKE (*vstává*)

Proboha, Tichý! Potřebuju chirurga!

TICHÝ

Ovšem, mistře, ovšem! Venku je telefon!

BURKE

Portréty jsou moje, Tichý. A kufr!

TICHÝ (*snímá portréty*)

Ovšem. Jen pryč! (*Chápe se kufru*)

BURKE

La royamme me revera. (*Těžce jde za Tichým, drží si břicho*)
(*Odejdou. Outěchová za nimi. Václav a Svatava němě stojí*)

OUTĚCHOVÁ (*přináší hrnec, chléb, buchty a rozděljuje talíře a lžice*)

Já chystala večeři, a slepici jsem voškubala, tolik jsem se z vašeho štěstí, děti, radovala. (*Prostírá*)

VÁCLAV (*došel ke Svatavě*)

Hančí! Člověk musí žít. (*Jemně*) Najíme se, skočíš pro pivo, ha dáme se do toho!

OUTĚCHOVÁ (*nalévá polévku*)

Já to taky říkám. Na světě jsme jen jednou provždy, děti. Eštěže byla na plotně uzená polívka. A že se buchty nespálily!

VÁCLAV

Zlatý požehnaný ruce, maminko! Však se všechno spraví! Dveře se spraví, podlaha se spraví, a všecko.

(*Sedají a jedí*)

OUTĚCHOVÁ (*stojí mezi nimi*)

Jezte, děti, na nic nemyslete a jezte! Chudák pan Burke!

VÁCLAV

Jestli ten něco spolkl, tak jsem papež. Klíč se mu jednoduše šik. Hale haž jednou, jestli —

(*Svatava i Outěchová na něho němě zírají*)

OUTĚCHOVÁ (*se vzpamatuje*)

Hlavně se mějte rádi, děti! Kdyby to viděl nebožtík táta! Jakou ten by měl radost, lidi zlatí!

VÁCLAV (*vstane, jde k oknu, pozoruje ulici*)

Já jen, jestli vyšli. (*Jde ke dveřím, postaví je na výšku, opře je o futro a znovu se chápe lžice*) Kdyby je něco napadlo, třeba to tady jednou vykrást, tak jim vokážu.

(*Jedí*)

Cvokům.

OUTĚCHOVÁ

Lidi zlatí!

(*Jedí, Outěchová se nad nimi usmívá, jeviště zvolna pohasíná*)

Tma, pak světla v hledišti.

(1965)

Burke a hraběnka

(*vyřazená scéna*)

BURKE (*zvonek*)

Každého nemilosrdně oddělám! Budu se držet do posledního muže, protože utíkat nemá smyslu. Ach bože, tak to bylo dřív snadné! Tělo se šoupl do pytle a zakopalo. A dneska? Mají otisky, mají chemii a já nevím co ještě, d'áblové! Časy se mění jako počasí a člověk si holt nemůže vybrat epochu, ve které žije! (*Dlouze zvonek*) Ani domeditovat mě nenechaj! Už jdu, lidi! Taky se nemůžete dočkat. Jakoby ta skříň byla bezedná. (*Odejde*)

Chvil ticho, je slyšet, jak Burke hovoří.

Prosím další. — Tak pojd'te, jen račte, madam, račte prosím tudy.

HRABĚNKA (*mimo pokoj*)

Však já vím kudy.

BURKE

No vidíte, však na vás už čekáme.

HRABĚNKA

Nevzpomínám si, že bychom se kdy znali. Lidé mají však k sobě blízko, vid'te?

BURKE

To víte. (*Hraběnka vchází s lorňonem, Burke s paličkou rezignovaně za ní*)

HRABĚNKA (*se rozhlíží*)

Nu ano. Je to tak! (*Chystá si fotoaparát*)

BURKE

Vy ráčíte být taky z Chodska?

HRABĚNKA

Ne, ze Švýcar.

BURKE

Taky dobře.

HRABĚNKA

Ach ano! Všechno je tak jiné!

BURKE

To víte.

HRABĚNKA

Nábytek i tapety. A přesto, jako by to bylo včera! (*Cvakne snímek*)

BURKE

Dámy ovšem odcestovaly. Řekly, že ze svatby nebude nic, madam!

HRABĚNKA

To nevádí. Jsem tu stejně jenom na skok. Bydlím v hotelu Ambassador.

BURKE

Jste mezinárodní policistka.

HRABĚNKA

Jsem básnička. Dovolte, abych se představila. Hraběnka Brandstetterová-Gráfová, údolí Ementál, Švýcarsko.

BURKE

To mě velmi těší. Škoda, že jsem tak unaven. Přišla jste se podívat do skříně?

HRABĚNKA

Přišla jsem se podívat vůbec. Žila jsem též čtyřicet let ve Spojených státech. Svobodná.

BURKE

Já jsem doktor Zvonek Burke, vědec-amatér. Jenže teď nemám čas!

HRABĚNKA

To je skvělé! Vy jistě rozeznáte ženskou kostru od mužské. Těší mě, že vás poznávám, pane doktore. Jsem tolik, tolik dojata! Lidé jsou zde stále tak stejně milí. Abyste rozuměl: žila jsem v tomto domě plných patnáct let.

BURKE

Já dvacet, madam, dvacet, a věřte mně, člověk se ničeho hezkýho nedočká.

HRABĚNKA

Není možná! Podlaha je stále těž! (*Ukazuje prstem*) Zdá se, že poznávám ten starý dobrý suk! Ach bože, srdéčko v hrdélku jen buší, věřte mi!

BURKE

Tak se teda posadíte, madam. Skloňte hlavu a hned na všechno uvidíte jinak.

HRABĚNKA

No právě. Nebyla jsem tady již plných třikrát dvacet let. Divím se, že to ještě stojí. Opouštěla jsem to jako dívka. Zde na prahu jsem se naposled zahleděla. Před šedesáti lety jsme se vystěhovali za oceán. Otec-lidumil, sídlo zde zanechal s přáním, aby zde žili sami dobří, prostí a pilní lidé. Kdyby tak mohl vědět, že jeho přání se splnilo.

BURKE

Díky, madam. Všichni jsme pokrytci. V tomto křesle sedávám nejraději v zimě.

HRABĚNKA (*sedá*)

Já také. Však zde stával spinet. Hrávala jsem na něj luzné hry; víte, zde se odjakživa scházeli básníci, doktore. Já pěla kolorатурní soprán.

BURKE

Jo, jo, jo.

HRABĚNKA

Šuměl splav. Tetička volala Stázo!

BURKE

To zrovna.

HRABĚNKA

Čemu se tak divíte, dobrý muži? Nelíbí se vám to jméno?

BURKE

Naopak, madam, naopak. Odpusťte, já už ničemu nevěřím.

HRABĚNKA

Ale ano, jsem Anastázie, Marie, Ulrika, Sidonia Brandstetterová-Gráfová. V Americe mi říkali krátce Brannie! Ó, jak často jsem tady kroužila pokojem v tanci, radostně tleskajíc ručkama, až sklínky v biedermayerovském příborníku rozechvěly pokoj cinkavou hrou zvonků!

BURKE

Madam! Kdo v zlaté strunky zahrát zná! (*Klečí na židli s paličkou*)

HRABĚNKA

No vidíte! Mé prstíky neušetřily ani harfu v tomto hudebním pokoji, na jehož podlaze, která je stále těž, tak přesně těž, stával rok co rok zářící vánoční strom, sršely dárky a prskala vůně jehličí! Oj, kolik luzných let bylo v tomto pokoji prožito! Mohla bych

vyprávět týdny o svém dětství, které bylo tak čisté, nevinné jako věneček uvitý z prostého lučního kvítí. Nezdržuji vás?

BURKE

Jen mluvte, osobnosti, Vaše skvělá Výsosti! Jsem jen unaven. (*Stranou*) To je děvka, to je žihadlo!

HRABĚNKA

Představte si jen, kolikrát jsem prošla těmito, těmito dveřmi! Není to zvláštní? Já se snad z toho jednou pomínu nebo co, věřte, mi. (*Sedá na bobek*) To bylo — a to přece jest! Holčička s panenkou v náručí v nejlepších šatech ležela na široším kobereci a hleděla ke stropu jako do nebe a viděla ve výši vznášet se balón! Před šedesáti lety sem stejně jako dnes svítilo slunce a na jižní straně rostlo víno a pnul se břečťan do výše! Malá, něžná holčička zabíjela MUŠKY na okně, trhala jim NOŽIČKY, tititi, dokázal byste zabít MUŠKU? Ó ano! (*Vstává*) Slyším tu spinet! A vidím altán v zahradě a kamennou zed' a u ní roste lískoví jež kryje kyprou zem, kde v stinném šeru skrývají se hlemýždi! A padá venku sníh, kamna dřevem praskají, meluzína v komíně fičí, zatímco dědeček s rukama za zády přechází pokojem sem a tam. V daleké cizině se tato lesní tuň mého dětství vznášela přede mnou jako Fata morgana. Až letos v Curychu, podle závěti mého praděda, prvního uživatele tohoto domu, byl otevřen staletý jeho testament, který pro mne znamenal konečné rozhodnutí. V zamyšlení jsem pak na nábřeží jezera hleděla na plující parníky a přemýšlela o nevinném dětství, které v tomto pokoji usínalo na zločinu. A jednoho dne mne rychlý víz unášel na letišti do Klotten. Holčička se vrátila.

BURKE

Ještě nikdy jsem nenaslouchal tak jemné, ušlechtilé, vpravdě románové myslí.

HRABĚNKA

Nic ve zlém; chci vás jen připravit na nejhorší.

BURKE

Na svatbu?

HRABĚNKA

Co krásného to říkáte, vy blázínku? Jen proto jsem nepřijela!

BURKE

Jsem vámi šokován a nevím, co povídám, Výsosti!

HRABĚNKA

Já také ne. Máme toho tolik společného.

BURKE

Výsosti, já vás štípnu!

HRABĚNKA

Až potom, vy blázínku!

BURKE

Ať vím, že to není jen sen, ať to vím!

HRABĚNKA

Tušila jsem, že tu najdu správného klučinu! Správného suchého stařička, blázínka, zakletého básníka! Můj kufr se nachází přede dveřmi, kdybyste byl tak laskav, doktore!

BURKE

Vy něco zamýšlíte, madam!

HRABĚNKA

Ano. Ukojit svou touhu. Strávit ve svém pokojíku čarovnou, bláznivou noc! (*Burke se skácí*) A náhlá radost dobráka mi tak krutě skácela. (*Popadne hrnec na stole*) To ho vzkřísí. (*Vychrstne obsah na Burkeho, přiloží pak hlavu k jeho hrudi*) Hodinky jsou celé, zřetelně tikají, budou to tedy jen mdloby. (*Vstane, otevře skříň a spráskne ruce*) To je ale nepořádek! Kde je něžná ženská ruka, která by na to všechno dohlédla! Hadry, šaty, dokonce ňáci odložení lidé či co, ale ručník žádný!

HRABĚNKA (*zavírá skříň a hledí na Burkeho*)

Vstávejte do školy, vy rozpustilý chlapče! Musíme vás utíť!

BURKE

Co se děje? (*Hmatá po sobě*) Vždyť je to hovězí polévka!

HRABĚNKA

Jen klidně ležte, Zvonku! Není třeba ztrácet hlavu. Jste-li nemocný, ošetřím vás! Doktor sám sobě často rady neví dát!

BURKE (*vstává, jde k umyvadlu a otírá se, hraběnka mu pomáhá*)

Díky! Chtěly mne zrádně vyhodit, chtěly mne vyhnat do víchřů jako nehodné dcery krále Leara, mám ho nahoře! Jako věrolomní politikové využili nepřítomnosti svého ministerského předsedy, vědce-amatéra goethovského typu, nositele řádu vesmíru! Jako na Napoleona posílali na mne jedovaté buchty, plněné otrušikem! Jenže já nejsem Napoleon! Jestli ten naletěl — doktor Zvonek Burke ne! Bránil jsem zuby nehty holé žití svoje, jako sama příroda by bránila! Já nejsem útočné povahy! Celý život rozdával jsem radost! Já, slavný soude, já to nechápu! (*Zakryje si obličej*) Ach bože!

HRABĚNKA (*přistoupí*)

Uklidněte se, doktore! Chápu, že jakás rána dává ronit žalu z vašeho bolestí nadívaného hrudí! Pomněte však jedno: jako osamělý věkovitý strom-velikán, kterým cloumají vichry, nesete na svých bedrech tíhu a údery nemocného života! Pevně však zakotven v půdě jak neohrožený pták hrdě přehlížíte okolí a přívaly odrážíte! Nepřestaňte však věřit v konečné štěstí člověka! Hled'te, doktore-badatelé! Stojím tu s vámi, abych vám energicky pomohla načerpat síl!

BURKE

Díky, hraběnko, díky. Jsem blázen. (*Hraběnka přináší svůj kufřík a otevírá jej*) Stázo Outěchová, dcero vzácné paní bytné, paní Alžběto Outěchová, její matko, vdovo po strojuvůdci, pane, pane Václave Václave z chodské republiky a — ještě někdo; dopříc, to už je skleróza nebo co! (*Jde se přesvědčit*) Karle Tichý, nadaný můj příteli! Byli jste dobří lidé! Ale spálili jste se v ohni politických pletich. To, co jste zamýšleli vůči mně, dějiny obrátily proti vám. Proklety buďtež vášně!

HRABĚNKA

Až na věky věkův! (*Burke hraběnce podává kytici*). Díky za opravdu lidské zacházení, doktore. Vždycky jsem si přála, aby lidé byli k sobě právě takoví. Vždycky jsem si přála, aby moje krev byla nasycena dobrem a tělo se pak smísilo s duší. Prapradědeček uvádí v testamentu, že pod podlahou tohoto pokoje pohřbil za svůj nehodný život pět zde jím zavražděných obětí. Pět lidí vešlo v tento dům, aby již nikdy nevyšli. Tam, kde rodina čekala poklad, vyšel najevo zločin. Naštěstí jsem z rodu poslední a potomky nemám. Udělám tečku za minulostí. Křesťansky je pohřbím, senzaci zveřejním.

BURKE

Nejlepší by bylo ve Večerní Praze. Vydělali bychom jmění. Ale co s těmi ve skříní?

HRABĚNKA

Není čas na úvahy. A teď již jak pilné včelky rychle vybouráme podlahu!

BURKE

Nejde někdo?

HRABĚNKA

To nic, to větříček! Pojd'te, doktore, pojd'te, srolujeme koberec. Je tam taky zapečetěná olověná schránka. Jakési ryzí mince. (*Rolují*)

koberec, hraběnka hledí na podlahu se zalíbením) Staré známé fošny! Dávné lesní stromy, kdesi někde na pasece uprostřed letního dne!

BURKE

No jo. Já už mám všeho dost. Já už nemůžu.

HRABĚNKA

Ve vánku daleko kynuly jemně svým jehlovím, než pily dřevorubců zahryzly se řízy říz! Třetí prkno od okna!

BURKE (*odměřuje*)

Raz, dva, tři. (*Rukou rve prkno*) Au.

HRABĚNKA

Co děláte?

BURKE

Ulomil se mi asi nehet.

HRABĚNKA

Rukama to myslím nepůjde.

BURKE

Kladívko, nebo snad nůžky! Chtěl jsem žít vždycky v čistotě a míru!

HRABĚNKA

Jako praktická žena konzultovala jsem jistého tesaře v Curychu. Říká (*divá se do papírku*) sekera, kleště, sochor!

BURKE

To musí být velká sekera!

HRABĚNKA

Starý Charvát má dílnu za rohem!

BURKE

Kdo? Už mi ty mrtvoly lezou krkem. Je to všechno hnusné!

HRABĚNKA

Jako děti jsme v jeho dílně v dlaních prosívali piliny.

BURKE

Sekera je ve sklepě. Viděl jsem ji tam kdysi. Hraběnko, vy jste jediná naděje ubohého člověka! Stázo!

HRABĚNKA

Až potom, blázínku! Sežeňte klíče od sklepa a nějaké světlo. Pojd'te, sestoupíme spolu do hlubokého podzemí jako dvě ztracené děti!

(*Tma*)

(1965)

Burke ve vyhnanství

(opožděné pokračování)

(V bytě Tichého.

Burke sedí za stolem a míchá v hrnečku čaj. Tichý látá ponožku)

TICHÝ

Ještě kostku, Mistře?

BURKE

Děkuji. *(Míchá dál)*

TICHÝ *(po chvíli)*

Cukr se snad špatně rozpouští?

BURKE

Nemyslím. Roztok není zdaleka nasycen. *(Míchá dál)*

TICHÝ *(krčí rameny)*

Svůj bylinný čaj mícháte tak divně zamyšlen.

BURKE

Však v duchu pracuji na protestní biografii, nesoucí název: „Chtěl jsem prožít život v řádném pronájmu, a zatím?“

TICHÝ *(opatrně)*

Zamýšlíte zachytit, Mistře, vše?

BURKE

Povinnost badatele vůči lidstvu je zachytit vše. Vcelku však osnuji skromný bestseller, něco jako Doktor Burke Story, kterou ovšem bude možno zhudebnit. Jsem odhodlán odhalit lidstvu celou pravdu o tom, co hrozného jsem prožil ono odpoledne, které vyústilo ve ztrátu pokojové vlasti.

TICHÝ

Však můj pokoj je vám novou vlastí.

BURKE

Je třeba být nelítostně upřímný. *(Tichý znejistí)* Něco jako Vítězslav

Hálek nebo Markýz de Sade. Nebot' hledte: svůj neblahý návrat z lázni stále vidím, slyším, prožívám! Vzduch voně! Vysoko na obloze zpívali vrabci. Má hlava — hrud' i střeva — vše ve mně bylo naplněno Dobrem. Provázen vámi jsem vstoupil do pokojíku, který oddaně vydechoval na mne svou věrnost. Přiznávám se — chtěl jsem vás tam spojit s neprovdatelnou sice, ale nadanou dcerou bytné, absolventkou zvláštní školy. Rázně by žába skoncovala s vaší samotou i panictvím. Ale vy jste zklamal.

TICHÝ

Vím, Mistře.

BURKE

No právě. Láska je důležitá. Na tak silný pud se prostě rezignovat nedá. — Pak mi bytná sdělila, že ta její ohava se hodlá vdávat a že musím z pokoje navěky pryč. Vrazily do srdce rezatý nůž. Všechno bylo jak ve snách. To nevděčné děvče později vniklo do pokoje se svatebním závojem v jedné a s čikuli v druhé ruce a začalo se mi tam nechutně vyznávat z lásky k jakémusi individuu z Chodska. A já, notorický nezištník, v předtuše, že ten její ženich bude surovec, ano, perspektivně i zvrhlý vrah, snažil jsem se žábě to vda-vekchtivě dobrodružství poctivě rozmluvit. A rozeštkala se mi tam do čikuli prosyceného závoje. Nadýchala se tak výparů — ačkoli nápis na lahvičce jasně varoval — a umřela mi tam v podstatě jak fetařka. Jak se ukázalo mylně. Káča nevděčná. Shánět si živelně mnou předem neschválené ženichy za mými zády! Polekal jsem se její smrti a zamkl se jak sprostý zločinec. Nebylo mi dvakrát do zpěvu. A když se ozvalo klepání podezřívavé bytné, nezbylo mi než jásat s mrtvou v náručí. Jaké to ponížení! Proti svému přesvědčení zpěvem bylo nutno budit zdání útulné pohody v místnosti, dokud jsem nenapěchoval holku do skříně, neb do zásuvky by se ta darebnice prostě nevešla. Pak se ozval domovní zvonek. Než jsem mohl něco podniknout, už jste byl v místnosti vy — nešťastník a k tomu se zásunbní kyticí. Jistě teď chápete, proč jsem vás chytil pod krkem a přidal k té žábě do skříně. *(Tichý si sáhne na krk)* Vidím, že si stále ještě živě vzpomínáte.

TICHÝ

Ano, ovšem, mistře.

BURKE

Pak chorobná baba znovu klepala. Jak mi bylo, dospělému člověku! Kdybyste ve skříní vy dva byli aspoň schopni se zasnoubit a zvrátit celý ten zrůdný svatební plán! A když dotěrná babice znovu

vyzvídala a znovu nabízela tu svou gastronomickou pornografii, své perversní buchtu, v ráži jsem otevřel skříň — babice strašlivě vykřikla a po zásluze ztuhla. Doplnila tým ve skříni. Ale nenastal mír! Svět nedal pokoj! Znovu crrr. A crrrr! Odhodlán šel jsem otevřít. Drzý ženich, obluda-amatér, se přivalil na večeři. Zatímco vy tři jste si klidně leželi ve skříni, tupý netvor počal jevit neklid. Byl jsem nucen znovu zasáhnout. Paličkou na maso. Tak se, Karličku, ze mě stal masový vrah. Nové bouchání a zvonění. Rozhodl jsem se, že předběhnu přírodu i justici a vyřadím se z existence sám. Zamkl jsem se navždy před nespravedlivým světem a ten obrovitý klíč spolkl. Jak víte, nejsem žádný výstředník a o výživě něco vím, ale tělu nelze dodávat železo takto drasticky. Nicméně, ten, kdo se dobýval — snad Osud, posléze odešel. Pak nastalo něco jako soudný den. Napřed jste se ve skříni probudil vy a vyšel. A propos — proč jste se vlastně, Karličku, probudil?

TICHÝ

Tož tak.

BURKE

S každým novým probuzením jsem se cítil menším vrahem — z čtyřnásobného trojnásobným a tak dále, až postupně jsem byl zcela nevinný. Když skončilo toto mravní odmocnění viny, počal jsem ukrutně pociťovat v žaludku klíč jako nadbytečný meteor. Nastal zmatek. Vy jste v zamčené pasti pokoje nepředstavitelně urinálně trpěl!

TICHÝ

Mistře, smilujte se!

BURKE

Jenže Tycho de Brahe byl holt jenom jeden. Tekutý výsledek, tekutý pomník.

TICHÝ

O tom, Mistře, snažně prosím, pomlčte!

BURKE

Budiž. (*Vstane a jme se procházet*)

TICHÝ (*po delší chvíli*)

Mistře, proč nic neříkáte?

BURKE

Psst. Přecházím dosud mlčením tu událost, jak jste si přál.

TICHÝ

Ano, Mistře. Díky.

BURKE

V pravdivé literatuře však zamlčet pravdu nelze. Močový měchýř také potlačovat nelze. Spravedlivě vybuchl. Vypukla velká metabolická revoluce. — Nemusíte se pýřit, Karličku. Váš čin se dostane do slabikáře. Však když rozběsněný surovec v záchvatu komplexu méněcennosti rozštěpil dveře, mohli jsme volně odejít. Připadal jsem si něco jako Komenský. Doprovodil jste mě až na operační stůl. Vaše věrnost je ryzí, nenapravitelná, věrnost vpravdě perversní.

TICHÝ

Jizva se zahojila, Mistře?

BURKE (*vyhrne košili a ukáže jizvu*)

Jizva operační snad. Ale jizva v srdci? Chirurg-profesionál, doktor Navrátil, otevřel můj břich — a žaludek takříkajíc „udělal jak kasař káču“ — vybral klíč a já byl lidstvu zachráněn. A tak tu stále jsem! (*Radostně zadupe*) Jsem, jsem! Jsem zase doma. (*Zarazí se*) Jsem vlastně jako host.

TICHÝ

Můžete toho ještě tolik vykonat, Mistře. (*Sáhne si na krk*)

BURKE

Baže. Není odpočinku pro tvořivé, nepokojné duchy. A zůstat polykačem klíčů-amatérem, něco jako Krišna Bahtári nebo Čeněk Kraus, to se mi nechce. A cítím se týnejžrem. Co založit pro začátek takový bigbít? Koupit něco kytar a tak dále — rozhodně chci sestavit atlas vůní, změnit někomu pohlaví, zkusit si vlastní chirurgický zákrok — zkrátka být ofenzivní, pokud spalující, tvořivá energie se dere ven!

TICHÝ

Ano, ovšem! (*Tváří se ustrašeně*)

BURKE (*si ukazuje na hlavu*)

Však se taky tady uvnitř odehrávají procesy. Je třeba vymyslet už něco definitivně geniálního. Něco jako Einstein nebo i Hitler. Jak ti, pane, se dokázali vmontovat do dějin! Řekněte! Jak vlastně může malý člověk zasáhnout svět? Jakou má šanci v pokoji?

TICHÝ

Tož tak. To nevím, Mistře.

BURKE

Vy nevíte nic. (*Odchází*)

TICHÝ

Já vím, Mistře, že nic nevím. (*Burke odejde*) Nechci se rouhat, ale

asi ho udám psychiatrům. Je to takový génius, nebo blázen? Génius-amatér? Nebo spíš — blbec-amatér? Ach jak já se rouhám. Jsem tak zmaten. Kdo to rozsoudí? Mistr však správně učí: přestat být plachý. Ano. Je nutno se projevit. Ale jak? Být až krutý. Vykopnout ho, a ne mu poskytovat přístřeší. Avšak udat ho by asi nebylo čestné. Nicméně, žák se vzepře učiteli, když přijde čas. *(Řve)* Rozbiju mu hubu, jsem přece doma! — Slečna Svatava, ta kráva, selhala, ale já se musím prosadit i tak. Přijdu o panictví stůj co stůj. Možná že ještě letos. Třeba i potomka ještě budu mít, a tak pokořím svého učitele, který se na to dozajista už nezmůže. Je třeba ukradnout mu popularitu. Stát se Burkem a jeho udělat Tichým. Ale jak? *(Zařve hlasem karate)* ÚÚÚ — Mistr kdysi řekl: vedle dobra je démon zla v člověku nejzajímavější. *(Poslouchá)* Vrací se. Já to tušil, že v tom bude finta. Kdepak, mě, chlapečku, jen tak nepřechýješ. — Jůů, já si tak troufám. Já se měním.

BURKE *(vejde)*

Kuk.

TICHÝ

S dovolením. Kde jste byl, Mistře?

BURKE

Ale obešel jsem jenom zvolna celý svět. Spočinul zrakem tu, spočinul zrakem tam, neboť hledte — *(zazní domovní zvonek, Tichý nejistě pohlédne na Burkeho, ten zkoumá kapsní hodinky)*

BURKE *(schovává hodinky)*

Nepravděpodobno, že by to byl zločinec. Běžte klidně otevřít. Svůj monolog dokončím až pak. *(Tichý jde váhavě otevřít, Burke je sám)* Pronášet cenné myšlenky beze svědků nemá valné ceny. — Tak dělej, dělej, člověče, nebo to zapomenu! *(Vejde Tichý s talířem buchet)*

TICHÝ *(zoufale)*

Mistře!

BURKE

Zlaté ruce. *(Se lekne)* Ne!!

TICHÝ

Nepoznal jsem ji. Až buchty ji prozradily, Mistře.

BURKE

Co tu chce ta osoba?

TICHÝ

Ten spolknutý klíč, Mistře.

BURKE

Jak vůbec ví, že klíč už je volný? Jak?

TICHÝ

Tož nevím, Mistře. *(Chce položit talíř buchet na stůl)*

BURKE

Zadrž! Dr. Burke od zrádců nepřijímá nic. Vyřídte jí to.

TICHÝ

Ovšem, vyřídím hned, Mistře. *(Odběhne)*

BURKE

Srdce, uklidni se! Minulost útočí.

TICHÝ *(se vrací s talířem buchet)*

Říká, že mladí bez klíče nemají toho pravého soukromí.

BURKE

At' si vymění zámek, lakomci.

TICHÝ

Pláče. Buchty si nevzala zpět.

BURKE

At' tedy vejde nešťastnice a mluví přímo.

TICHÝ

To prý nemůže.

BURKE

Tak at' jde do prdele.

TICHÝ

Již se stalo. Totiž, to přesně ne. Zeptal jsem se paní Outěchové, proč nejde dál. Ten chodský zeť jí to předem zakázal. Dovolil jí jen jednat ve dveřích. Kdybyste vy prý vyšel na chodbu, moc prosí.

BURKE *(zavrtí hlavou)*

Nechce-li vážit ona těch pár kroků sem, nebudu já vážit těch pár kroků tam. To je zákon politické cti. Vyřídte jí to. A ty buchty vraťte, jak jsem řekl!

TICHÝ

Ano, Mistře. *(Odběhne)*

BURKE

Zrádce je třeba drtit. *(Tichý přiběhne s buchtami)*

TICHÝ

Buchty prý naservírovala tajně na schodech, jinak by jí zeť nějakou i vrazil.

BURKE

Já je varoval. Ty buchty at' nepřestoupí práh.

TICHÝ

Buchty za boha nechce zpět. Zeť Václav s dcerou Svatavou prý

čekají před domem. A navíc — Svatava se sama čeká. Nepřinese-li však klíč — on vyjde prý nahoru sám. Mistře, nedopust'te, aby surovec sem vnikl.

BURKE

Dobrá. Svět potřebuje mír. Vydejte vyděračům, co žádají.
(*Tichý sejme klíč z trofejního prkénka a odběhne s ním, buchty zůstanou v místnosti*)

Vyrvali starci jak srdce z těla krůty, vyrvali suvenýr! (*Zahledí se na buchty a zkoumá je prstem. Plivne na ně*)

TICHÝ (*vejde*)

Jsou pryč. Děkuje. A vzkazuje všechno nejlepší.

BURKE (*mávně rukou a ukáže na buchty*)

Semeleme to jedovaté býlí a drobtý nasypeme ptáčkům. Ať slouží dobru. Tuhle kapitulu prostě uzavřeme. — Mlýnek na mák! Ten nejlépe zničí celý ten mravní odpad. Ach ti lupiči! Cítím, jak se ve mně rodí mstitel. Něco jako Zoro, nebo hrabě Monte Christo, něco jako Alfatáh!

TICHÝ

Mistře!

BURKE

Ne, ne, Karlíčku! Myslím na všechny aktivní lidi! Vidím, jak unášejí letadla, dítky, atentátují a hle — svět o jejich ukřivdění ví! A my? Unesl jsem Svatavu, nebo tu babu? Nehnul jste prstem! A oni uzmou starci i nevinný klíč! Žárlí na to, že jsem ho měl v žaludku. — Žárlíte na klíč, že se podíval do žaludku dr. Zvonka Burkeho? Vy jste se nepodívali nikam! Ani s Čedokem! Plivají až sem ten svůj malicherný jed. Jací to červiví lidé! Chtěli mě zrádně vyhodit, chtěli mě vyhnat do vichrů jak nehodné dcery krále Leara. Mám ho v kufru. Jako věrolomní politikové využili nepřítomnosti svého ministerského předsedy, vědce-amatéra goethovského typu, nositele řádu vesmíru. Jako na Napoleona posílali na mne jedovaté buchty plněné otrušíkem! Dokonce i sem — do vyhnanství. Jenže já nejsem Napoleon!

TICHÝ

Ano, ovšem, Mistře. To určitě ne.

BURKE

Cože? Já vám dám, že ne. Ale je tu rozdíl! Jestli Napoleon naletěl — doktor Zvonek Burke ne! Bránil zuby nehty holé žití svoje, jak sama příroda by bránila! Nejsem útočné povahy! (*Ukazuje na buchty*)
Pryč z očí, pryč!

TICHÝ

A talíř rozbít, Mistře, že? (*Chystá se uhodit talířem o zem*)

BURKE (*se krátce zamyslí*)

Zadrž! Nenese na bezpráví vinu. Nejsme přece na Sicílii. Časem zajde sám.

TICHÝ

Ach jak jste moudrý a plný poezie, Mistře! (*Odejde s buchtami*)

BURKE

Za to ty, blbečku, jsi rozumu mdlého. To Goethe měl jinačího Eckermannna. Máme to těžké, my staří rozsévači dobra!

TICHÝ (*se vrací*)

Zvolil jsem WC cestu. Připálené exempláře ne a ne vsáknout vodu a bláznivě pak tancovaly ve víru mísy.

BURKE

Buchty se nejlépe likvidují buď ranou do týla, nebo vhozením do řeky, vy Šrámků. Ale musíte na ně uvázat kámen. Chtělo by to studii. Ale kvůli jednomu extrémnímu případu nebudu přece psát pro lidstvo celé pojednání. To po mně nemůže nikdo chtít. Půjdu raději na tvůrčí procházku, abych se uklidnil.

TICHÝ

A já budu uklízet.

BURKE

Smetákem dějiny zrovna na lopatky nepoložíte. (*Odejde*)

TICHÝ

Hm.

BURKE (*nahlédne dovnitř*)

Jakýpak vy jste Eckermann! (*Zase zajde*)

TICHÝ (*rozrazí dveře*)

Jakýpak vy jste Goethe, Mistře!

BURKE (*který dostal ránu do hlavy*)

Au! — Co když jste mi poškodil mozek, to nejčennější, co mám! Už už chci za dveřmi udělat definitivní objev — a bác. Divné věci se dějí na Elsinoru.

TICHÝ

Tož tak, Mistře. (*Burke pokývá hlavou a odejde*)

Je nutno přikročit k činu. Ale jakému? To je otázka. Použít spray? Jedovaté houby? To by nebylo čestné. Jak tedy? Jak?

(*Tma*)

(1977)